

พฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการ ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร
กรณีศึกษา สินค้าและบริการประเภทการเงิน การลงทุน

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต สาขาวิชาการตลาด
วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล
พ.ศ. 2556

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหิดล

สารนิพนธ์

เรื่อง

พฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการ ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร
กรณีศึกษา สินค้าและบริการประเภทการเงิน การลงทุน

ได้รับการพิจารณาให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต

วันที่ ..1 พฤศจิกายน..พ.ศ. 2556..

จิณณ์จุฑาณฎฐ์ ชีรเศรษฐ์ โชค
ผู้วิจัย

.....
ราชา มหากันธา

Ph.D.

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
ผู้ช่วยศาสตราจารย์พัลลภา ปิติสันต์

Ph.D.

ประธานกรรมการสอบสารนิพนธ์

.....
รองศาสตราจารย์อรรณพ ต้นละมัย, Ph.D.

คณบดี

วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดล

.....
นุริม โอทกานนท์

M.B.A.

กรรมการสอบสารนิพนธ์

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์เรื่อง พฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการ ของผู้สูงอายุใน กรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา สินค้าและบริการประเภทการเงินการลงทุน สามารถดำเนินมาด้วยความสำเร็จเช่นนี้ได้ต้องขอขอบพระคุณ อาจารย์รชาม หากันธา อย่างสูงที่ให้เกียรติในการให้ความดูแลและให้คำปรึกษาตลอดการทำงาน ซึ่งทำให้เกิดความคืบหน้าในการดำเนินงานจนสำเร็จได้

ขอขอบพระคุณเพื่อนๆ พี่น้อง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานทำสารนิพนธ์ฉบับนี้ให้เป็นรูปเป็นร่าง ซึ่งงานเล่มนี้คงไม่ประสบความสำเร็จได้โดยหากขาดความช่วยเหลือรอบด้านในครั้งนี้ ซึ่งตัวผู้วิจัยเองก็นำความรู้ที่ได้รับการสังเคราะห์และสรุปนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และสร้างชื่อเสียงให้กับ วิทยาลัยการจัดการ มหาวิทยาลัยมหิดลในภาคภูมิใจ

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณครอบครัวที่เป็นกำลังใจในการทำงานและให้การสนับสนุนในการศึกษาในสถานที่แห่งนี้ในทุกๆ ด้านจนประสบความสำเร็จได้

จิณณ์จุฑาณฎ ชีรเศรษฐโชค

พฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าและบริการ ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา สินค้าและบริการประเภทการเงิน การลงทุน

Consumer Behavior on Products and Services for senior people in Bangkok Case study: Financial and Investment products and services

จินฉุฑาณฎฐี ธีรเศรษฐ โขก 5550143

กจ.ม.

คณะกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์: ราชามหากันธา Ph.D., พัลลภา ปิติสันต์ Ph.D.,
บุริม โอทกานนท์ M.B.A.

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในวัยผู้สูงอายุที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบริการด้านการเงินและการลงทุนและเพื่อทราบถึงปัจจัยในการตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์และบริการด้านการเงินและการลงทุน ของกลุ่มผู้บริโภค ในวัยผู้สูงอายุ ซึ่งการศึกษาในครั้งนี้ได้ใช้ระเบียบวิธีการศึกษาด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ด้วยเครื่องมือแบบสัมภาษณ์กับผู้สูงอายุที่เป็นเป้าหมายในการศึกษาจำนวน 4 ท่าน และใช้การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ด้วยเครื่องมือแบบสัมภาษณ์กับการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้สูงอายุที่เป็นเป้าหมายในการศึกษาพร้อมกัน 8 ท่าน เพื่อทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมผู้บริโภคในรูปแบบผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานครที่มีต่อการเลือกบริโภคสินค้าและบริการทางการเงินในยุคปัจจุบัน

ในการศึกษาครั้งนี้ทางผู้วิจัยได้พบว่าผู้สูงอายุนั้นจะมีข้อจำกัดทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคมที่เกิดขึ้นจากอายุที่มากแล้วทำให้ลักษณะการเลือกบริโภคสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับทางการเงินจะมุ่งเน้นไปที่ความมั่นคงที่สูง ความเสี่ยงต่ำ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการที่จำเป็นในช่วงบั้นปลายชีวิตได้ ซึ่งประกอบด้วย 3 อย่าง คือ ฝากเงิน ซึ่งมีความปลอดภัยและมั่นคง กองทุนรวม และสุดท้ายประกันชีวิต จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุจะมีการเลือกสินค้าและบริการที่มุ่งเน้นไปที่ความมั่นคงต่อชีวิตเป็นสำคัญ

คำสำคัญ: การลงทุน/ ผู้สูงอายุ/ สถาบันการเงิน/ บริการด้านการเงิน

49 หน้า

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ข
บทคัดย่อ	ค
สารบัญ	จ
สารบัญรูปภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
คำถามงานสารนิพนธ์	3
วัตถุประสงค์	3
ประโยชน์	4
ขอบเขตของงานสารนิพนธ์	4
นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 การทบทวน วรรณกรรม	6
แนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ	6
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการ	24
แหล่งข้อมูล	24
กรอบแนวคิดการวิจัย	24
แบบจำลองกรอบแนวคิด	25
การศึกษาข้อมูล	26
กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา	26
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา	26
การเก็บรวบรวมข้อมูล	27

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การตรวจสอบข้อมูล	27
การวิเคราะห์ข้อมูล	27
ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา	28
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	29
ผลการวิเคราะห์การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับผู้สูงอายุ แนวคิดการวางแผนการเงินและการออมเพื่อวัยเกษียณ	29
การวิเคราะห์ผลการสำรวจข้อมูล โดย In-depth interview ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป	33
ผลการวิเคราะห์ผลการสำรวจข้อมูล โดย Focus group ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ในเขตกรุงเทพมหานคร	35
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย การนำไปใช้ และข้อเสนอแนะ	37
สรุปผลการวิจัย	37
พฤติกรรมผู้สูงอายุที่มีต่อการวางแผนการเงิน การออม การลงทุน	38
แนวคิด/ทัศนคติที่มีต่อการวางแผนการเงิน การลงทุนเพื่อวัยเกษียณของผู้สูงอายุ	39
ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุนของผู้สูงอายุ	40
การนำผลการวิจัยไปใช้	42
ข้อเสนอแนะ	42
บรรณานุกรม	43
ภาคผนวก	44
ภาคผนวก ก	45
ภาคผนวก ข	46
ภาคผนวก ค	47
ภาคผนวก ง	48

สารบัญรูปภาพ

ภาพ		หน้า
1	แสดงเส้นโค้งกลุ่มหลักทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพ (Efficient Frontier)	9
2	แสดงวัฏจักรทางเศรษฐกิจ	10
3	แสดงรายได้ รายจ่าย และการออมของมนุษย์ตามวงจรชีวิต	14
4	แสดงแบบจำลองกรอบแนวคิด	25

บทที่ 1

บทนำ

ที่มา และความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเป็นประเด็นที่กำลังมีปัญหา และได้รับความสนใจอย่างมาก ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการ เพราะมีผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งในแง่เศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับมหภาค ได้แก่ ผลต่อผลผลิตรวมของประเทศ (GDP) รายได้ต่อหัวของประชากร การออม และการลงทุน งบประมาณของรัฐ และในระดับจุลภาค ได้แก่ ผลต่อตลาดผลิตภัณฑ์และบริการต่างๆ โดยเฉพาะด้านการเงินและสุขภาพ การเตรียมความพร้อมเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ต้องเริ่มให้ตั้งแต่บัดนี้ เพราะมาตรการเกือบทุกอย่างต้องใช้เวลาในการดำเนินการทั้งสิ้น (วัลลียา วิริยะสุนน. อนาคตไทยกับสังคมผู้สูงอายุ (ออนไลน์). 2551. เข้าถึงได้จาก: http://sd-group2.blogspot.com/2012/12/53242537_5597.html. 2556)

นานาประเทศรวมทั้งประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ข้อมูลด้านประชากรจากหลายแห่งรายงานสอดคล้องกันว่า (ผู้จัดการออนไลน์ 13 เมษายน 2551) สัดส่วนประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 5 ในปี 2523 เป็นร้อยละ 9 ในปี 2543 ร้อยละ 10 ในปี 2551 และคาดว่าจะเพิ่มเป็นร้อยละ 15 ในปี 2563 ขณะที่สัดส่วนประชากรเด็กกลับลดลงเรื่อยๆ จากร้อยละ 40 เป็นร้อยละ 25 และคาดว่าจะลดลงไปเหลือ ร้อยละ 22 และร้อยละ 20 ในช่วงเวลาดังกล่าว ตามลำดับ โดยสังคมผู้สูงอายุของค์การสหประชาชาติได้ให้นิยามว่าประเทศใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปในสัดส่วนเกิน 10% หรือมีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไปเกิน 7% ของประชากรทั้งประเทศ ถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aged Society) เมื่อสัดส่วนประชากรที่มีอายุ 60 ปีเพิ่มเป็น 20% และอายุ 65 ปีขึ้นไป เพิ่มเป็น 14% นอกจากการเปลี่ยนแปลงด้านจำนวนประชากรผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังรวมถึงการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ และวิถีการดำรงชีวิตของผู้สูงอายุอีกด้วย คนชรายุคใหม่จะแก่ช้าและยังแข็งแรง ปัจจุบันคนที่เกษียณแล้วยังมีสุขภาพดีสามารถทำงานต่อได้ และมีรายได้หลังเกษียณ เป็นเงิน บำเหน็จ หรือ เงินบำนาญ อีกด้วย

ดังนั้นตลาดสินค้าและบริการจึงหันมาสนใจกับกลุ่มผู้บริโภคที่เป็นผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น เช่นการบริการที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพ อาหารเพื่อสุขภาพ ชมรมผู้สูงอายุ รวมไปถึง

สินค้าและบริการด้านการเงินและการลงทุนหลังวัยเกษียณของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบริการที่น่าสนใจ เพราะถึงแม้ว่าสังคม และ วิวัฒนาการจะเปลี่ยนแปลงไปมากเพียงใดแต่ผู้สูงอายุก็ยังเป็นผู้มีบทบาทในสังคมไทย เป็นผู้ที่มีรายได้หลังเกษียณ เป็นเงินบำเหน็จ หรือ เงินบำนาญ และมีเวลาว่างในการศึกษาข้อมูลการบริการด้านการเงินและการลงทุนของสถาบันการเงินต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อเพิ่มผลตอบแทนอย่างสม่ำเสมอบนความเสี่ยงที่ผู้สูงวัยรับได้และเหมาะสมจากรายได้ที่ได้รับหลังเกษียณ

กระแสสังคมใหม่เปลี่ยนแปลงมุมมองการจัดการกับการออมเพื่อการเกษียณไม่ว่าจะเป็นเพราะการที่คนมีอายุยืนยาวมากขึ้นค่ารักษาพยาบาลแพงขึ้นแต่ความสามารถในการซื้อกลับลดลงจากภาวะเงินเฟ้อและภาวะการลงทุนที่ไม่แน่นอนการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้การวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้สูงอายุ มีความสำคัญมากกว่าที่เคยเป็นมาในอดีต (นิรนาม, การวางแผนเพื่อการเกษียณ (ออนไลน์). 2555. เข้าถึงได้จาก :http://www.scbam.com/v2/user_upload/pvd/55+club/Prosperity1.pdf. 2556)

แม้การเตรียมตัวเพื่อการเกษียณบางครั้งก็เป็นประเด็นที่ซับซ้อนยุ่งยาก แต่ก็ไม่ใช่จะยากเกินไป หากผู้ประกอบการสถาบันการเงินทั้งภาครัฐและเอกชน มีผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงินที่พึงประสงค์สำหรับผู้สูงอายุทั้งในประเทศและต่างประเทศที่จะนำพาผู้สูงวัย ใช้ชีวิตหลังเกษียณ ไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ได้ เพราะการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างประชากรและกฎระเบียบทำให้ต้องพึ่งพาตนเองในการวางแผนเพื่อการเกษียณของผู้สูงอายุ อีกทั้งความปรารถนาที่ผู้สูงอายุต้องการมีไม่มาก ทุกอย่างเป็นไปเพื่อให้ผู้สูงอายุเองสามารถจัดการการเงินได้ล่วงหน้า ก่อนจะเข้าสู่วัยที่ไม่ควรตัดสินใจจัดการการเงินได้ด้วยตนเอง

เดิมนักการตลาดมองว่าผู้สูงอายุเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่ล้าสมัย และ ไม่มีแรงคลาใจ มองว่ากลุ่มผู้สูงอายุนี้เป็นส่วนแบ่งทางการตลาดที่สำคัญมีรูปแบบการดำเนินชีวิตเหมือนกันหมด และมองว่ากลุ่มผู้สูงอายุนั้นนั้นยากที่จะชักจูงให้เปลี่ยนมาซื้อหรือทดลองใช้ตราสินค้าอื่น และ ไม่มีความจำเป็นที่จะสร้างความภักดีต่อตราสินค้า แต่เนื่องจากสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน พฤติกรรมการตัดสินใจซื้อของกลุ่มผู้สูงอายุเปลี่ยนแปลงไปมีลักษณะเฉพาะ และมีความกระตือรือร้นในการหาข้อมูล การซื้อ มีการตัดสินใจซื้อร่วมกันระหว่างสามี ภรรยา เป็นพวกชอบทดลอง ไม่ยึดติดกับตราสินค้าหรือผลิตภัณฑ์บริการเดิมๆ อีกต่อไป

ปฏิเสธไม่ได้ว่าสำหรับผู้สูงอายุแล้วจะต้องผ่านวิกฤตเศรษฐกิจ พ.ศ. 2540 มา ซึ่งสภาพคล่องทางการเงินของไทยจะค่อนข้างผันผวนอย่างมาก ซึ่งในช่วงดังกล่าวมีการไหลออกสุทธิของเงินทุนภาคธนาคาร ที่เกิดมาจากความเชื่อมั่นที่ไม่ค่อยดีนักจากนักลงทุนและเจ้าหน้าที่ต่างประเทศ และทำให้ภาคธุรกิจถูกเรียกเงินกู้จากสถาบันการเงินต่างประเทศ เช่นกัน (ธนาคารแห่งประเทศไทย,

รายงานเศรษฐกิจและการเงิน, 2541) ซึ่งจากข้อมูลนี้จะเป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุได้มีประสบการณ์ทางการเงินในช่วงวิกฤตดังกล่าวและมีโอกาสที่จะส่งผลไปยังการใช้บริการทางการเงินและรูปแบบการออมจนถึงช่วงปัจจุบัน

ดังนั้น การศึกษารูปแบบ พฤติกรรมการดำเนินชีวิตในด้านของผู้บริโภคกลุ่มผู้สูงอายุ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการวางแผนการตลาด และการโฆษณาของนักการตลาด เนื่องจากการพฤติกรรมการดำเนินชีวิตจะสะท้อนให้เห็นถึงการจัดสรรเวลา กิจกรรม ในแต่ละวันของผู้บริโภค เรื่องที่ผู้บริโภคสนใจ และให้ความสำคัญ ตลอดจนทัศนคติและแนวคิดของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าและบริการต่างๆ ยิ่งนักการตลาดรู้และเข้าใจผู้บริโภคมากเพียงใด ก็จะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการสื่อสารและการจำหน่ายสินค้าและบริการมากขึ้นเท่านั้น

คำถามงานสารนิพนธ์

1. กลุ่มผู้บริโภควัยผู้สูงอายุมีพฤติกรรมอย่างไรต่อผลิตภัณฑ์และบริการด้านการเงินและการลงทุน
2. มีปัจจัยใดบ้างที่มีผลต่อการเลือกผลิตภัณฑ์และบริการด้านการเงิน และการลงทุนของกลุ่มผู้บริโภคในวัยผู้สูงอายุ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคในวัยผู้สูงอายุที่มีต่อผลิตภัณฑ์และบริการด้านการเงินและการลงทุน
2. เพื่อทราบถึงปัจจัยในการตัดสินใจเลือกผลิตภัณฑ์และบริการด้านการเงินและการลงทุน ของกลุ่มผู้บริโภค ในวัยผู้สูงอายุ

ประโยชน์

1. เพื่อนำผลการศึกษาไปพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการด้านการเงินและการลงทุนให้มีประสิทธิภาพตรงตามความต้องการของผู้บริโภคในวัยผู้สูงอายุ
2. สถาบันการเงิน ธนาคารพาณิชย์ ทั้งภาครัฐและเอกชน นำข้อมูลที่ได้ไปปรับปรุงแก้ไขผลิตภัณฑ์การเงิน การลงทุน และบริการให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3. ได้ข้อมูลที่จะนำมาใช้เป็นทางเลือกเป็นทางเลือกในการลงทุนที่เหมาะสมกับผู้บริโภค

ขอบเขตของงานสารนิพนธ์

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ □ ทำการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคของผู้สูงอายุ กรณีศึกษา สินค้าและบริการด้านการเงินและการลงทุน โดยกำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย: กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้คือผู้สูงอายุตอนต้น ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี – 69 ปี (ตามนิยามศัพท์ จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ)

เพศ ชาย และหญิง ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร

พื้นที่: ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ กำหนดพื้นที่ในการศึกษาไว้คือ จังหวัดกรุงเทพมหานคร

ระยะเวลา: ระยะเวลาในการศึกษาค้นคว้าคือ ตั้งแต่เดือน สิงหาคม 2556 จนถึง เดือน ธันวาคม 2556

นิยามศัพท์

1. ผู้สูงอายุ ตามสำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิง ซึ่งในการศึกษารวบรวมข้อมูลประชากรผู้สูงอายุได้แบ่ง ผู้สูงอายุเป็น 2 กลุ่มคือ ผู้สูงอายุตอนต้น และผู้สูงอายุตอนปลาย

ผู้สูงอายุตอนต้น หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 60-69 ปี ทั้งชายและหญิง

ผู้สูงอายุตอนปลาย หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 70 ปี ขึ้นไปทั้งชายและหญิง

2. เกษียณอายุ หมายถึง การที่ข้าราชการต้องพ้นจากราชการตามกฎหมายว่าด้วยบำเหน็จบำนาญข้าราชการ เป็นการออกจากราชการ โดยผลของกฎหมายในปัจจุบันพระราชบัญญัติบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ.2494 และที่แก้ไขเพิ่มเติมกำหนดให้ข้าราชการที่มีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์แล้วจะต้องพ้นจากราชการเมื่อสิ้นปีงบประมาณที่มีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์นั้น

3. สินค้าหรือผลิตภัณฑ์และบริการด้านการเงินและการลงทุน หมายถึง ธุรกิจประเภทสินค้า หรือ บริการที่ประกอบด้วยการจัดการเงินและการลงทุน

4. ธุรกิจสถาบันการเงิน หมายถึง ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจเงินทุน และธุรกิจเครดิตฟองซิเออร์ และให้หมายความรวมถึงการประกอบธุรกิจของสถาบันการเงินเฉพาะกิจ

5. ธุรกิจธนาคารพาณิชย์ หมายถึง สถาบันเอกชนที่ทำธุรกิจด้านการเงิน หน้าที่หลักของธนาคารพาณิชย์คือ รับฝากเงินจากประชาชนที่ต้องจ่ายเงินเมื่อทวงถามหรือเมื่อสิ้นระยะเวลา กำหนดและใช้ประโยชน์จากเงินนั้น โดยวิธีหนึ่งวิธีใด เช่น ให้สินเชื่อ โดยคิดอัตราดอกเบี้ยจากธุรกิจเหล่านั้น ซื้อขายตั๋วแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด ซื้อขายเงินปรีวรรตต่างประเทศ

6. สถาบันการเงิน หมายถึง (1) ธนาคารพาณิชย์ (2) บริษัทเงินทุน (3) บริษัทเครดิตฟองซิเอร์

บทที่ 2

การทบทวน วรรณกรรม

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งกรอบแนวคิดทางทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 เป็นการนำเสนอแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ แนวคิดการจัดพอร์ตการลงทุนและการกระจายความเสี่ยง แนวคิดการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ และแนวคิดการบริโภคร และการออม ส่วนที่ 2 เป็นการนำเสนอผลงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนในวัยเกษียณดังนี้

2.1. แนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

ความหมายของผู้สูงอายุ

กรมประชาสงเคราะห์ (2530) ได้ให้ความหมายผู้สูงอายุว่า หมายถึง บุคคลที่สังคมได้กำหนดเกณฑ์เมื่อมีชีวิตอยู่ในวัยสุดท้ายของชีวิต ซึ่งเป็นวัยที่มีความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม

บรรลุ ศิริพานิช (2534) ให้ความหมายว่า ผู้สูงอายุ หมายถึงผู้ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป เป็นผู้สูญเสียความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ และสังคม มีความอ่อนแอ มีปัญหาสุขภาพกายและจิตใจ ตลอดจนความเป็นอยู่ในสังคม

สุรกุล เจนอบรม (2534) ได้จำกัดความผู้สูงอายุว่า หมายถึงบุคคลที่อยู่ในวัยสุดท้ายของวงจรชีวิต ซึ่งเริ่มตั้งแต่วัยหนุ่ม วัยสาว วัยผู้ใหญ่และวัยชรา

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ (2545) ได้ให้คำนิยามของผู้สูงอายุว่าเป็นบุคคลที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์หรือมากกว่า

เพ็ญแข ประจวบจันทึก (2545) ได้ให้ความหมายของผู้สูงอายุว่า เป็นบุคคลที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปซึ่งถือว่าเป็นช่วงสุดท้ายของชีวิต และเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม อาจแบ่งได้เป็นผู้สูงอายุตอนต้น ตอนกลาง ตอนปลาย

ที่ประชุมสมัชชาว่าด้วยผู้สูงอายุ (World Assembly on Aging) กำหนดให้ผู้มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไปถือว่าเป็นผู้สูงอายุ (Elderly) และใช้เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วโลก (บุญymas สิ้นรูปะมา, 2539)

จากความหมายข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายของผู้สูงอายุว่าหมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ทั้งชายและหญิง โดยนับอายุตามปฏิทินมาตรฐานสากล และเป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ในการเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งทางราชการไทยได้กำหนดให้เป็นเกณฑ์ในการเกษียณอายุราชการของข้าราชการด้วย

ความหมายของการเกษียณอายุ

สุรกุล เจนอบรม (2534) กล่าวว่า การเกษียณอายุ เป็นกระบวนการทางสังคมในการประกอบอาชีพที่กำหนดให้บุคคลที่ได้รับการจ้างงาน ต้องออกจากงานเมื่อถึงช่วงอายุที่กำหนดไว้ หรือ การเกษียณอายุ หมายถึง การถอนตัวออกจากภาวการณ์เป็นข้าราชการ ไปสู่ภาวะการเป็นอิสระหมดภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ หรือไปสู่บทบาทธุรกิจส่วนตัว

บรรลุ ศิริพานิช (2537) กล่าวว่า การเกษียณอายุ หมายถึง การต้องหยุดทำงานที่เคยทำประจำ เพราะอายุครบกำหนดที่หน่วยงานนั้นกำหนดให้

ราชบัณฑิตยสถาน (2538) ให้ความหมายของการเกษียณอายุว่า หมายถึง ครบกำหนดการรับราชการหรือการทำงาน

จากความหมายข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายว่าการเกษียณอายุ หมายถึง ชายและหญิงที่มีอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป ครบกำหนดการรับราชการหรือทำงาน หมดภาระหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติเป็นประจำ หรือเปลี่ยนไปสู่บทบาทธุรกิจส่วนตัว

ผลกระทบต่อการเกษียณอายุ

สุรกุล เจนอบรม (2534) กล่าวว่า การเกษียณอายุก่อให้เกิดผลกระทบต่อคนเกษียณอายุหลายด้านแต่ละด้าน ล้วนส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจของชีวิตของผู้เกษียณอายุ ได้แก่

1) สภาพร่างกาย ผู้เกษียณอายุพบกับความเสื่อมของอวัยวะต่างๆ เช่น ระบบกระดูกเสื่อม ปัญหาการมองไม่ชัด หูตึง ทำให้เกิดความไม่พอใจในการดำเนินชีวิต ถ้าขาดความรู้ในการดูแลสุขภาพ จะมีสุขภาพที่เสื่อมอย่างรวดเร็ว

2) ด้านจิตใจ เมื่อเกษียณอายุ ถูกมองว่าเป็นคนไร้ความสามารถ เมื่อออกจากงานอำนาจที่เคยมีอยู่หมดไป ไม่ต้องทำงานประจำ มีเวลาว่าง หากปรับตัวไม่ได้จะเกิดอาการหงุดหงิด ซึมเศร้า คิดว่าตนเองหมดความหมาย ขาดความพึงพอใจกับสภาพชีวิตในปัจจุบัน

3) ด้านสังคม การเกษียณอายุงานเป็นการถอนบทบาทจากสังคมภายนอก ทำให้ผู้เกษียณอายุมีแต่สังคมภายในบ้าน ขาดการพบปะกับเพื่อนร่วมงาน บทบาททางสังคมก็จะลดลง อำนาจต่างๆ ที่เคยมีหมดไป จึงรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองไม่มีความสำคัญ ไร้คุณค่า

สรุปผลกระทบจากการเกษียณอายุ ได้แก่

- 1 คนที่เคยมีศ มีตำแหน่งจะรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองหมดคุณค่า
- 2 ไม่รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เกิดความเบื่อหน่ายต่อชีวิต
- 3 มีความเหงาเนื่องจากขาดเพื่อน
- 4 รายได้ลดลงและอาจไม่พอต่อการดำรงชีวิตเนื่องจากไม่ได้มีการวางแผนเตรียมความพร้อมก่อน การเกษียณอายุ

5 ไม่ได้เตรียมตัวสำหรับการเกษียณจึงเกิดความท้อแท้ เบื่อหน่าย การเตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุ

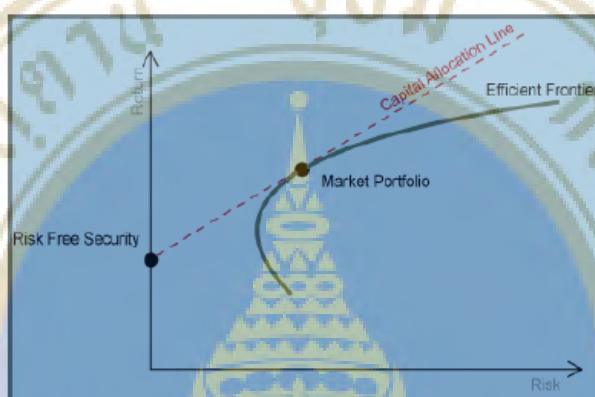
บรรลุ ศิริพานิช (2537) ให้ความเห็นเกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนการเกษียณอายุว่า ก่อนถึงวัยเกษียณอายุ ผู้สูงอายุได้ผ่านชีวิตมาหลายช่วงวัย ได้แก่ วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ ซึ่งก่อนการเกษียณอายุได้มีการเตรียมการให้แก่ชีวิตอย่างมากมาย เมื่ออายุครบ 60 ปี (เกษียณอายุ) จะมีเวลาเหลือประมาณ 10 - 20 ปี จึงควรเตรียมตัวเตรียมใจเพื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ โดยต้องมีการเตรียมความพร้อมในเรื่องต่อไปนี้

- 1) การเตรียมสุขภาพร่างกายให้คืออยู่เสมอ ศึกษาเรื่องสุขศึกษา โภชนาการ และการออกกำลังกายโดยสม่ำเสมอ ตลอดจนเตรียมสุขภาพจิตให้มีทัศนคติที่ดีต่อโลกและชีวิต
- 2) การเตรียมเรื่องการเงินและทรัพย์สิน ควรมีการวางแผนเตรียมการเรื่องการเงิน ไว้โดยรอบคอบและสิ่งที่ยากจะทำเมื่อเกษียณอายุงานแล้ว
- 3) เตรียมเรื่องบ้านและที่อยู่อาศัย
- 4) เตรียมเรื่องงานทั้งงานจริงและงานอดิเรกหลังเกษียณ

2.1.1. แนวคิดการจัดพอร์ตการลงทุนและการกระจายความเสี่ยง

แนวคิดตามทฤษฎีกลุ่มหลักทรัพย์ของ Markowitz ที่พัฒนาขึ้นในปี 1952 เป็นแนวคิดแรกที่ได้กล่าวถึง ความเสี่ยงกับอัตราผลตอบแทน โดยได้กล่าวถึงการกระจายการลงทุนว่าจะช่วยลดความเสี่ยงที่เป็นระบบ ได้ในกรณีที่เป็นการลงทุนในกลุ่มหลักทรัพย์ที่หลักทรัพย์แต่ละคู่ไม่ได้มีความสัมพันธ์กันในลักษณะที่ไปด้วยกันอย่างสมบูรณ์ (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ต่ำกว่า +1.0) ซึ่งจะสามารถลดค่าของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มหลักทรัพย์ลงได้ แต่ถ้ากระจายการลงทุนใน

กลุ่มหลักทรัพย์หลายชนิด แต่กลับมีความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนที่แปรผันตามกันอย่างสมบูรณ์ (ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เท่ากับ +1.0) จะไม่สามารถลดความเสี่ยงของกลุ่มหลักทรัพย์ลงได้ นอกจากนี้ ทฤษฎีกลุ่มหลักทรัพย์ของ Markowitz ได้แสดงให้เห็นว่า ผู้ลงทุนสามารถสร้างกลุ่มหลักทรัพย์ต่างๆ ที่ให้อัตราผลตอบแทนที่คาดหวัง และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทนของกลุ่มหลักทรัพย์ในระดับต่างๆ ได้ โดยนักลงทุนจะเลือกลงทุนในกลุ่มหลักทรัพย์ที่อยู่บนเส้นโค้งกลุ่มหลักทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพ (Efficient Frontier) ซึ่งกลุ่มหลักทรัพย์กลุ่มนี้จะมีอัตราผลตอบแทนสูงสุด เมื่อเทียบกับกลุ่มอื่นๆ ในความเสี่ยงระดับเดียวกัน หรืออีกนัยหนึ่งคือกลุ่มหลักทรัพย์กลุ่มนี้จะมีความเสี่ยงต่ำที่สุด เมื่อเทียบกับอัตราผลตอบแทนระดับเดียวกัน

ภาพที่ 1: แสดงเส้นโค้งกลุ่มหลักทรัพย์ที่มีประสิทธิภาพ (Efficient Frontier)

ที่มา: www.krotscheck.net (2008)

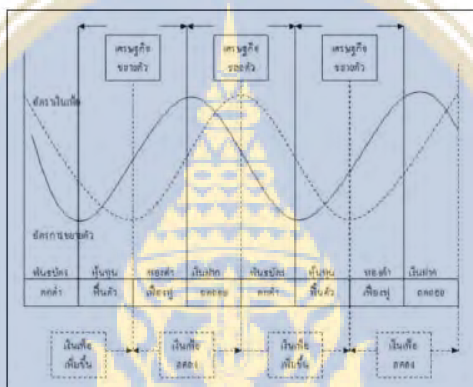
การที่ผลตอบแทนจะเป็นไปตามทฤษฎีของ Markowitz ได้นั้นผู้ลงทุนจะต้องมีพฤติกรรมอยู่ภายใต้ข้อสมมติฐานต่างๆ ตามแนวความคิดการสร้างกลุ่มหลักทรัพย์ของ Markowitz ดังต่อไปนี้

- 1) การตัดสินใจลงทุนในแต่ละทางเลือก ผู้ลงทุนจะพิจารณาจากโอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนจากกลุ่มหลักทรัพย์ในหน่วยระยะเวลาลงทุนเดียวกัน
- 2) ผู้ลงทุนจะพยายามทำให้อรรถประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับต่อ 1 หน่วยเวลาลงทุนให้สูงที่สุด โดยเส้นอรรถประโยชน์ของผู้ลงทุนจะแสดงถึงอรรถประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นในอัตราที่ลดลงเมื่อมีความมั่งคั่งสูงขึ้น
- 3) ผู้ลงทุนแต่ละคนจะกำหนดความเสี่ยงจากการลงทุนบนพื้นฐานของความแปรปรวนจากอัตราผลตอบแทนที่คาดว่าจะได้รับ

4) การตัดสินใจของผู้ลงทุน ขึ้นกับอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังว่าจะได้รับ และความเสี่ยงเท่านั้น ดังนั้น เส้นอรรถประโยชน์จึงเป็นฟังก์ชันของอัตราผลตอบแทนที่คาดหวัง กับค่าความแปรปรวนหรือส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของอัตราผลตอบแทน

5) ภายใต้ความเสี่ยงที่เท่ากัน ผู้ลงทุนจะเลือกการลงทุนที่ให้อัตราผลตอบแทนสูงสุด แต่ภายใต้อัตราผลตอบแทนที่เท่ากัน ผู้ลงทุนจะเลือกการลงทุนที่มีความเสี่ยงต่ำสุด

โดยมีผลการศึกษาว่า สิ้นทรัพย์แต่ละชนิดจะให้อัตราผลตอบแทนที่ดีหรือแย่ นั้น ขึ้นอยู่กับวัฏจักรเศรษฐกิจ ซึ่งสิ้นทรัพย์แต่ละชนิดจะให้อัตราผลตอบแทนที่ดีในวัฏจักรเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ดังบทความของนุชนาฎ สุทธิลักษณ์(2553) ที่เผยแพร่บนเว็บไซต์สำนักบริการข้อมูลและสารสนเทศ มหาวิทยาลัยรามคำแหงว่า วัฏจักรทางเศรษฐกิจนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็น 4 ช่วงได้แก่

ภาพที่ 2: วัฏจักรทางเศรษฐกิจ

ที่มา: <http://www.idis.ru.ac.th> (2553)

ภาวะเศรษฐกิจถดถอย ระยะนี้เศรษฐกิจโดยรวมอยู่ในภาวะถดถอย กล่าวคือ กำไรของบริษัทต่างๆ ลดลง ส่งผลให้เกิดภาวะเงินฝืดและเงินตึงตัว การลงทุนในหุ้นย่อมให้ผลตอบแทนไม่ดีเท่ากับการลงทุนในพันธบัตร เนื่องจากผู้ถือครองพันธบัตรจะได้รับดอกเบี้ยตามอัตราที่กำหนดไว้ในพันธบัตร ซึ่งในภาวะเศรษฐกิจเช่นนี้จะมีการลดอัตราดอกเบี้ยลงทำให้พันธบัตรที่ถือครองอยู่นั้นมีราคาสูงขึ้น

ภาวะเศรษฐกิจฟื้นตัว ระยะนี้เป็นช่วงที่เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัว เนื่องจากภาวะเงินคลายตัว และอัตราดอกเบี้ยที่ลดลงจากภาวะเศรษฐกิจถดถอย ทำให้ต้นทุนทางการเงินต่ำลง ส่งผลให้กำไรของบริษัทต่างๆ เติบโตในอัตราที่สูงขึ้น การลงทุนในช่วงระยะเวลานี้ นักลงทุนจะเริ่มมีการย้ายเงินลงทุนจากตลาดพันธบัตรไปลงทุนในตลาดหุ้น

ภาวะเศรษฐกิจรุ่งเรือง ระยะนี้เศรษฐกิจจะมีอัตราการขยายตัวที่สูงมาก ทำให้อัตราเงินเพื่อเพิ่มสูงขึ้น จากนั้นอัตราดอกเบี้ยก็สูงขึ้นซึ่งไม่เป็นผลดีต่อตลาดหุ้นและตลาดพันธบัตร เนื่องจากการเพิ่มต้นทุนทางการเงินให้กับบริษัท สินทรัพย์ที่มีอัตราผลตอบแทนที่สูงในระยะนี้จึงเป็นสินค้าโภคภัณฑ์ ประเภทต่างๆ รวมทั้งทองคำ เพราะสินทรัพย์เหล่านี้จะปรับตัวสูงขึ้นตามอัตราเงินเพื่อ

ภาวะเศรษฐกิจชะงักงันพร้อมกับภาวะเงินเฟ้อ ระยะนี้เป็นช่วงที่เศรษฐกิจโดยรวมมีอัตราขยายตัวสูงมาก บริษัทต่างๆ เริ่มที่จะไม่มีการลงทุนเพิ่มขึ้นเนื่องจากต้นทุนทางการเงินสูงมาก ซึ่งสวนทางกับผลกำไรของบริษัทที่ลดลง ในช่วงที่อัตราดอกเบี้ยกลับมาเป็นขาขึ้น สินทรัพย์ที่จะให้ผลตอบแทนดีที่สุดในระยะนี้ก็คือ เงินสด หรือตราสารหนี้ระยะสั้นเนื่องจากจะไม่ทำให้อายุเสียโอกาสในการรับดอกเบี้ยที่กำลังจะปรับตัวสูงขึ้นในอนาคต

2.1.2. แนวคิดการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ

ศิริวรรณ ว่องวิรุฒิ และลดารัตน์ ศรีรักษ์ (2554) ได้ให้ความหมาย การวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณว่า เป็นการจัดการทางการเงินที่มีประสิทธิภาพจะทำให้บุคคลมีแนวทางในการวางแผนการเงินของตนเองและครอบครัวได้อย่างถูกต้อง ทั้งการจัดหา การใช้จ่าย การเก็บออมไว้ตลอดจนการลงทุน การรู้จักวางแผนและป้องกันสำหรับชีวิตและทรัพย์สินของตน อันจะนำมาซึ่งความมั่นคงและความผาสุกสำหรับบุคคลและครอบครัว

สุดใจ น้ำหุด (2545) และ Altfest (2007) ได้ให้ความหมายว่าการวางแผนการเงินส่วนบุคคลเป็นกระบวนการในการจัดการกับเงินของบุคคล เพื่อให้บุคคลบรรลุเป้าหมายทางการเงินที่ต้องการ

ผู้วิจัยจึงสรุปว่า การวางแผนทางการเงินเพื่อวัยเกษียณ เป็นการวางแผนและการจัดการทางการเงินส่วนบุคคลเพื่อจัดระเบียบการเงินของบุคคลให้มีประสิทธิภาพ ด้วยการออม การใช้จ่าย และการลงทุน เพื่อสร้างความมั่งคั่งและผาสุกสำหรับบุคคลและครอบครัวในชีวิตอย่างมีความสุขตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้หลังเกษียณ

2.1.3. แนวคิดเรื่องการออม

ความหมายของการออม

ความหมายของ ออม ตามราชบัณฑิตยสถานได้ หมายถึง เก็บหอมรอมริบ เช่น ออมทรัพย์ ออมสิน นอกจากนี้ยังหมายถึง ถนอม, สงวน เช่น ออมแรง (พจนานุกรมฉบับ

ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 1344) คำว่า เก็บหอมรอมริบ นี้ ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่า เก็บรวบรวมไว้ □ ที่ละเล็กทีละน้อย ส □ วนคำว่า ถนอม มีความหมายถึง คอยระมัดระวัง ประคับประคองไว้ □ ให้ดี, ใช้อย่างระมัดระวังเพื่อไม่ □ ให้เสียหรือหมดเร็ว, เก็บไว้ □ อย่างดี สำหรับคำว่า สงวน หมายถึง ถนอมรักษาไว้ □, หวงแหนไว้ □

ความสำคัญของการออม เป็นการสร้างหลักประกันความมั่นคงให้ตัวเองและก่อให้เกิดเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ การออมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจ การบริหารการเงินและการออมเป็นการสร้างความมั่นคงและเสถียรภาพ ทั้งในแง่ของการดำรงชีวิตของประชาชน ครอบครัว ชุมชน และประเทศชาติ การออมจึงเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ความสำคัญของการออมต่อผู้สูงอายุ การออมเป็นพฤติกรรมที่สำคัญทั้งในระดับประเทศและในระดับบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้สูงอายุ เพราะการออมทำให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดีหลังจากเกษียณ ทำให้มีความมั่นคงในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรีในสังคม ทำให้มีเงินใช้ยามฉุกเฉิน และมีสุขภาพจิตที่ดี ไม่เคียดแค้น หลังจากที่ย้ายได้ลดน้อยลงไปหลังเกษียณ ไม่ต้องพึ่งพาเงินค่าใช้จ่าจากผู้อื่น ในระดับประเทศ การออมช่วยแบ่งเบาภาระรัฐบาลในการดูแลช่วยเหลือผู้สูงอายุ โดยเฉพาะประเทศไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรไปสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว

2.1.4. ทฤษฎีการบริโภคและการออม

ทฤษฎีการบริโภคและการออมของเคนส์ จอห์น เมย์นาร์ด เคนส์ (John Maynard Keynes) มีความเห็นว่าการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ขึ้นอยู่กับรายได้สุทธิปัจจุบัน โดยรายได้สุทธิเป็นรายได้ที่หักภาษีแล้ว สมการการบริโภคของเคนส์ เขียนได้ดังแสดงในสมการ (5.1)

$$C = a + bY_d \quad (1.1)$$

โดยที่ C คือการบริโภค
 a คือระดับการบริโภคต่ำสุดที่ไม่ขึ้นกับรายได้สุทธิ
 b คือระดับการบริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป เมื่อรายได้สุทธิเปลี่ยนแปลงไป 1 หน่วย
 Y_d คือระดับรายได้สุทธิตัวบุคคล

สมการการบริโภค (1.1) มีความหมายว่า ในระยะสั้น การบริโภคมีความสัมพันธ์กับระดับรายได้สุทธิตัวบุคคล เนื่องจากการออมคือรายได้ที่เหลือจากการบริโภค ดังนั้น อาจเขียนสมการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างรายได้สุทธิ (Y_d) การบริโภค (C) และการออม (S) ได้ดังนี้

$$S = Y_d - C \quad (1.2)$$

เมื่อแทนค่าสมการการบริโภค (1.1) ลงในสมการ (1.2)

$$S = Y_d - a - bY_d$$

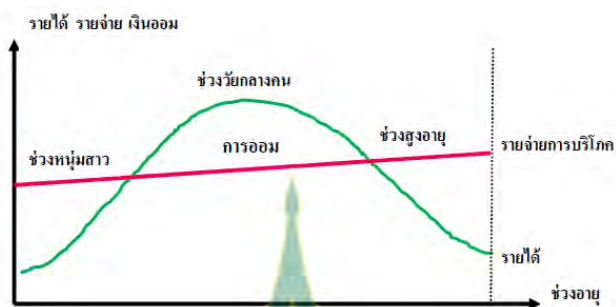
หรือ

$$S = -a + (1 - b) Y_d \quad (1.3)$$

สมการ(1.3) คือ สมการการออม แสดงให้เห็นว่าการออมมีความสัมพันธ์กับระดับรายได้สุทธิในทิศทางเดียวกัน เช่นเดียวกับกรณีการบริโภคที่มีความสัมพันธ์กับระดับรายได้สุทธิในทิศทางเดียวกัน นอกจากนั้น เคนส์ได้พิจารณาว่าการบริโภคและการออมนอกจากจะขึ้นกับรายได้แล้ว ยังขึ้นกับปัจจัยอื่นๆด้วย เช่น ปัจจัยในเรื่องมูลค่าสินทรัพย์ ผลกระทบของอัตราดอกเบี้ย และแรงจูงใจในการออมมีหลายประการ เช่น ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน ใช้จ่ายเพิ่มเป็นพิเศษ เช่น การศึกษาของบุตรหลาน ผลตอบแทน ใช้จ่ายปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพ เป็นหลักประกันรายได้ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น เก่งกำไรหรือลงทุนในโครงการธุรกิจ มรดกให้ลูกหลาน และความประหยัดมัธยัสถ์

ทฤษฎีวงจรชีวิตการบริโภคและการออม (The Life Cycle Hypothesis)

(Modigliani, Brumberg & Aldo, 1954) ได้พัฒนาทฤษฎีการบริโภคและการออมในวัฏจักรชีวิต โดยมีแนวคิดว่าการบริโภคของมนุษย์ในขณะใดขณะหนึ่ง ไม่ได้ขึ้นกับรายได้ในขณะนั้นเท่านั้น แต่ขึ้นกับรายได้ตลอดชีวิต นั่นคือ มนุษย์จะแบ่งการบริโภคแต่ละช่วงเวลาให้เท่าๆ กัน และออมส่วนหนึ่งเพื่อใช้บริโภคหลังเกษียณจากการทำงาน แสดงให้เห็นถึงช่วงเวลาในชีวิตที่มนุษย์สามารถทำการออมเพื่อเกษียณอายุ ภาพที่ 1 แสดงให้เห็นว่าตลอดช่วงชีวิตของมนุษย์จะมีรายได้ไม่เท่ากัน กล่าวคือในช่วงหนุ่มสาวรายได้มีไม่เพียงพอในการใช้จ่าย จึงไม่มีการออมต้องก่อหนี้เพื่อบริโภค แต่เมื่ออยู่ในวัยกลางคน บุคคลจะมีรายได้สูงขึ้นและมากกว่ารายจ่าย ทำให้มีเงินออมและสะสมเป็นสินทรัพย์ได้ และรายได้กลับลดลงอีกครั้งในช่วงวัยสูงอายุ ทำให้ต้องใช้เงินออมและสินทรัพย์ที่สะสมไว้มาใช้จ่าย ดังนั้น ลักษณะของการกระจายรายได้ตลอดชั่วอายุขัยของคนจึงมีลักษณะเหมือนเส้นโค้งคว่ำ (เส้นรายได้) ส่วนการบริโภคของบุคคลนั้นจะมีระดับการบริโภคที่ค่อนข้างคงที่ตลอดชีวิต การกระจายการบริโภคตลอดชั่วอายุขัยของคนจึงมีลักษณะเป็นเส้นตรงเอียงลาดเล็กน้อยจากซ้ายมือขึ้นไปทางขวามือ (เส้นรายจ่าย)

ภาพที่ 3 แสดงรายได้ รายจ่าย และการออมของมนุษย์ตามวงจรชีวิต

ที่มา: <http://www.stou.ac.th/Offices/ord/FullText-II/Uploads/1594/%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88%202.pdf>

ตามแนวคิดทฤษฎีนี้ โครงสร้างของประชากรเป็นตัวกำหนดที่สำคัญอย่างหนึ่งของพฤติกรรมการออม การที่ประชากรในวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงตามโครงสร้างประชากร และการมีระบบการออมเพื่อเกษียณอายุที่ยังคงใช้วิธีการกระจายรายได้แบบข้ามวัย โดยนำเงินสมทบที่ได้จากแรงงานในปัจจุบันมาจ่ายเป็นสวัสดิการแก่แรงงานที่เกษียณอายุ จะทำให้วัยทำงานต้องรับภาระการออมในส่วนที่จะนำมาเป็นสวัสดิการของผู้สูงอายุมากขึ้น ซึ่งการออมในส่วนนี้อาจไม่เพียงพอเมื่อพิจารณาจากอัตราการพึ่งพิงที่คาดว่าจะสูงขึ้นในอนาคต ดังนั้น หากผู้สูงอายุต้องการดำรงสภาพความเป็นอยู่ให้เหมือนหรือใกล้เคียงกับเมื่อครั้งยังทำงาน การวางแผนออมเพื่อเกษียณอายุและเกษียณจึงมีความสำคัญอย่างมาก

2.1.5 แนวคิดเรื่องการออม

ผลงานวิจัยที่สนับสนุนให้ผู้เกษียณอายุมีการลงทุนในพันธบัตรในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง ให้ความเห็นว่า บุคคลวัยนี้ไม่เหมาะสมที่จะนำเงินก้อนสุดท้ายในชีวิตไปเสี่ยงกับการลงทุนที่มีความเสี่ยงสูง ดังนั้นจึงได้แนะนำให้นำเงินไปลงทุนในพันธบัตรในสัดส่วนที่สูงแทน เพื่อที่จะได้รับรายได้ที่สม่ำเสมอและลดความผันผวนของผลตอบแทนลง ดังที่ได้มีผู้เชี่ยวชาญด้านการลงทุนแนะนำไว้คือ John Bogle (2002) ผู้ก่อตั้ง กองทุนรวม Vanguard ซึ่งเป็นกองทุนหนึ่งที่มีขนาดใหญ่ของโลก ได้กล่าวว่า “ถ้าคุณต้องการรู้ว่า.. คุณควรซื้อหุ้นเป็นสัดส่วนเท่าไรของเงินลงทุนทั้งหมด ก็ให้คุณเอาเลข 100 ตั้ง ..แล้วลบด้วยอายุของคุณ ..คุณก็จะได้ตัวเลขสัดส่วนการลงทุนในหุ้น” เช่น ถ้าบุคคลนั้นเกษียณตอนอายุ 60 ปี บุคคลนั้นก็ควรนำเงินไปลงทุนในหุ้นสามัญที่สัดส่วน ร้อยละ 40 นอกจากนี้ก็ยังมีนักวิจัยที่ได้ทำการประมาณค่าซึ่งได้ผลในลักษณะเดียวกันครั้งนี้ คือ Terry L. Rory (2003) ได้ทำการประมาณค่าจากแบบจำลองมอนติคาร์โล (Monte Carlo Simulation) ได้แสดงให้เห็น

เห็นว่าสัดส่วนการลงทุนแบบที่เหมาะสมกับวัยเกษียณอายุที่สุดคือ ลงทุนในพันธบัตรเพียงอย่างเดียว ในสัดส่วนร้อยละ 100 ซึ่งจะให้อัตราการผิดพลาดที่ต่ำที่สุด

2.1.6 แนวคิดเรื่องการลงทุนในหุ้นสามัญ

ผู้ที่สนับสนุนการจัดสรรการลงทุนในหุ้นสามัญในสัดส่วนที่สูงได้ให้เหตุผลว่า เนื่องจากผู้เกษียณอายุจะไม่มีรายได้ แต่ยังคงมีรายจ่ายจากการที่ต้องใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและค่าใช้จ่ายในเรื่องของสุขภาพ ทำให้ต้องมีอัตราดอกเบี้ยที่สูงในระดับที่จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ โดยมูลค่าของเงินนั้น ต้องไม่ถูกลดค่าจากอัตราเงินเฟ้อ จึงได้แนะนำให้ผู้ที่เกษียณอายุควรมีการลงทุนในหุ้นสามัญในสัดส่วนตั้งแต่ร้อยละ 50 ของการจัดสรรการลงทุนทั้งหมดขึ้นไป เนื่องจากในระยะยาวแล้ว การจัดสรรลงทุนในหุ้นสามัญในระดับนี้ ก็ไม่ได้ทำให้ความเสี่ยงเพิ่มขึ้นจนมีนัยสำคัญเท่าใดนัก ซึ่งบทความของผู้เชี่ยวชาญต่างๆ มีดังนี้

William P. Bengen (1994) เป็นคนแรกที่ได้กล่าวถึงอัตราดอกเบี้ยที่ยั่งยืนว่า ผู้เกษียณอายุที่คาดว่าจะใช้ชีวิตต่อไปอีก 30 ปี ควรมีอัตราดอกเบี้ยที่ร้อยละ 4 หลังปรับด้วยอัตราเงินเฟ้อแล้ว โดยจัดสรรการลงทุนในหุ้นสามัญในสัดส่วนร้อยละ 50 ถึง ร้อยละ 75 ซึ่งอ้างอิงมาจากผลตอบแทนเฉลี่ยของดัชนี S&P500 และผลตอบแทนของพันธบัตรระยะกลางของรัฐบาลสหรัฐฯ ย้อนหลังตั้งแต่ปี ค.ศ. 1973 ซึ่งจากการประมวลผลยังไม่เกิดความผิดพลาดมาตลอดระยะเวลา 33 ปี นอกจากนี้ยังได้มีการแบ่งประเภทของนักลงทุนออกมาเป็น 3 ประเภทตามช่วงเวลาที่นักลงทุนคนนั้นๆ เริ่มเกษียณ ทำให้มีทัศนคติเกี่ยวกับการลงทุนในหุ้นสามัญที่แตกต่างกัน ซึ่งได้อธิบายถึงพฤติกรรมของนักลงทุนแบบต่างๆ ที่มีโอกาสประสบความสำเร็จ หรือล้มเหลวจากการจัดสรรการลงทุนไว้ได้แก่ นักลงทุนแบบ The Black Holes จะเป็นนักลงทุนที่เริ่มเกษียณในช่วงใกล้จะเกิดวิกฤติ ซึ่งหลังจากนักลงทุนกลุ่มนี้เริ่มจัดสรรลงทุนได้ไม่นานก็เกิดวิกฤติ ทำให้นักลงทุนลดสัดส่วนการลงทุนในหุ้นสามัญลงเรื่อยๆ จนหมด นักลงทุนแบบ The Star เป็นนักลงทุนที่เริ่มเกษียณในช่วงผลตอบแทนจากหุ้นสามัญอยู่ในอัตราที่สูงทำให้เพิ่มอัตราดอกเบี้ยสูง ขึ้นเนื่องจากคาดว่าอัตราผลตอบแทนนั้นจะสูงตลอดไป นักลงทุนแบบ The Black Holes คือ เริ่มลดน้ำหนักการลงทุนในหุ้นสามัญลงเรื่อยๆ จนหมด และสุดท้ายคือนักลงทุนแบบ The Asteroids เป็นกลุ่มนักลงทุนเป้าหมายซึ่งเกษียณอายุในช่วงภาวะปกติ คือตลาดให้ผลตอบแทนอยู่ที่ระดับค่าเฉลี่ย จึงทำให้ได้รับผลตอบแทนตามที่ได้คาดการณ์ไว้

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.2.1. งานวิจัยที่สนับสนุนการลงทุนในพันธบัตร

Harlow W. Van (2011) ใช้มุมมองด้านข้างโดยการปรับการคำนวณอัตราดอกเบี้ยของเพศชาย เพศหญิง และทำการจำลองสัดส่วนการลงทุนซึ่งอ้างอิงจากอัตราผลตอบแทนในอนาคต ได้คาดการณ์ผลสรุปได้ว่า ควรนำเงินไปลงทุนในหุ้นสามัญในสัดส่วนร้อยละ 5 ถึงร้อยละ 25 ซึ่งจะได้อัตราดอกเบี้ยที่ร้อยละ 7 สำหรับเพศชาย และร้อยละ 6 สำหรับเพศหญิง เนื่องจากเพศหญิงมีอายุที่ยืนยาวกว่าเพศชาย ดังนั้นจึงมีระยะเวลาหลังเกษียณที่ยาวขึ้นด้วย แต่สำหรับผู้ลงทุนที่มีความต้องการจะเหลื่อมรดกไว้ให้ทายาท อาจสามารถพิจารณาปรับเปลี่ยนปริมาณการจัดสรรการลงทุนในหุ้นสามัญมาที่ร้อยละ 35 ถึงร้อยละ 45 ได้

ผลงานการศึกษาล่าสุดของ Wade D. Pfau (2011b) ได้ทำการศึกษาจากจำนวนปีในการดำเนินชีวิตวัยหลังเกษียณ ตั้งแต่ 10 ปี ถึง 40 ปี เทียบกับอัตราความผิดพลาดต่างๆ ดังนี้ ร้อยละ 1 ร้อยละ 5 ร้อยละ 10 ร้อยละ 20 และร้อยละ 30 เพื่อหาสัดส่วนที่สูงที่สุดและต่ำที่สุดของการลงทุนในสินทรัพย์ทางการเงินแต่ละประเภทตามจำนวนปีหลังเกษียณอายุ และนำมาคำนวณหาอัตราดอกเบี้ยและอัตราความผิดพลาด โดยใช้อัตราผลตอบแทนในอดีต เปรียบเทียบกับอัตราผลตอบแทนของ Harlow (2011) ซึ่งผลที่ได้แสดงให้เห็นว่า การลงทุนในหุ้นสามัญในสัดส่วนที่สูงกว่าร้อยละ 50 ก็ไม่ได้ทำให้ได้อัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้น และไม่ได้ทำให้อัตราความผิดพลาดลดลง อย่างมีนัยสำคัญ Pfau (2011b) จึงได้แนะนำให้ผู้ที่เกษียณอายุลงทุนในหุ้นสามัญในสัดส่วนที่น้อยกว่าร้อยละ 50

2.2.2. งานวิจัยที่สนับสนุนการลงทุนในหุ้นสามัญ

งานวิจัยของ Philip L. Cooley, Carl M. Hubbard, and Daniel T. Walz (2011) ได้ทำการศึกษาหาอัตราดอกเบี้ยที่ดีที่สุด จากการจัดสรรเงินลงทุนแบบต่างๆ โดยใช้ข้อมูลอัตราผลตอบแทนจากอดีตตั้งแต่ปี ค.ศ. 1926 ถึง ค.ศ. 2009 ได้ข้อสรุปว่า สัดส่วนของการจัดสรรเงินลงทุนที่ดีที่สุดคือ การจัดสรรเงินลงทุนในหุ้นสามัญอย่างน้อยร้อยละ 50 และไม่เกินร้อยละ 75 ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงที่สุดสำหรับผู้ที่จะดำเนินชีวิตหลังเกษียณอายุต่อไปอีก 30 ปี โดยอัตราดอกเบี้ยจะได้อยู่ที่ร้อยละ 7 แต่หลังจากการหักอัตราเงินเฟ้อแล้วจะได้อัตราดอกเบี้ยอยู่ที่ร้อยละ 4 ถึง ร้อยละ 5 ซึ่งจะมีโอกาสประสบความสำเร็จอยู่ที่ร้อยละ 75 ขึ้นไป

2.2.3. งานวิจัยเกี่ยวกับการเตรียมเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ

นภาพร ชโยวรรณ และคณะ (2532) ได้ทำการวิจัยเรื่องการเตรียมการเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุและผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและประชากรผู้สูงอายุ ในประเทศไทยด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาศักยภาพต่างๆ อันเกิดจากการเพิ่มขึ้นของขนาดและสัดส่วนของผู้สูงอายุ ที่จะกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคม กลุ่มเป้าหมายจะเป็นกลุ่มคนที่มีคุณลักษณะตรงกับคำว่า ผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) ซึ่งจะใช้กระบวนการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ทั่วประเทศจำนวน 3,252 ราย สรุปผลการวิจัยในประเด็นเรื่องการเตรียมการเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ พบว่าการเตรียมตัวที่ดีนั้น ต้องมีการเตรียมตัวก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุ แต่จากการศึกษาข้อมูลพบว่า ผู้สูงอายุไทยกว่าครึ่งไม่มีการเตรียมตัวเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ทั้งๆ ที่ส่วนใหญ่เห็นว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญ กลุ่มที่มีการเตรียมตัวจะเป็นด้านการเงินมากกว่าเรื่องอื่น และเกือบทุกกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ควรมีการเตรียมการเพื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ เพื่อจะได้ไม่ลำบากในตอนสูงอายุ เนื่องจากตอนสูงอายุจะอ่อนแรง ไม่สามารถทำอะไรได้ จะได้ไม่เดือดร้อนมาก และเป็นการเตรียมตัวไว้ หากลูกหลานไม่มาดูแล

ช่อทิพย์ บุญยานันท์ (2533) ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความพึงพอใจในชีวิตครุที่เตรียมตัวและไม่ได้เตรียมตัวก่อนเกษียณอายุราชการ ผลการศึกษาพบว่าการเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความพึงพอใจในชีวิต โดยผู้ที่มีการเตรียมตัวก่อนเกษียณจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้ที่ไม่ได้เตรียมตัวก่อนเกษียณอายุ ซึ่งผู้ที่มีสุขภาพดีจะมีความพึงพอใจในชีวิตสูงกว่าผู้ที่สุขภาพไม่ดี

(Carolyn, (1984)) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการประเมินการวางแผนก่อนเกษียณอายุของครูและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในรัฐ โอคลาโฮมา ที่มีอายุ 45 ปีขึ้นไป จำนวน 300 คน พบว่า ร้อยละ 100 ควรวางแผนความเป็นอยู่หลังเกษียณ ร้อยละ 83 ได้เริ่มต้นวางแผนแล้ว การวางแผนก่อนเกษียณกับรายได้โดยเฉลี่ยในแต่ละเดือนของครอบครัวมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่าเงินออมหรือเงินเก็บสะสมควรเป็นจำนวนร้อยละ 10-20 ของรายได้ประจำในแต่ละเดือน วิธีที่ผู้วางแผนนิยมมากที่สุดคือ การรับบำนาญรายปี ร้อยละ 26.2 มีความต้องการมีรายได้หลังเกษียณ ร้อยละ 80 - 100 ของรายได้ปัจจุบัน รายได้ที่เหมาะสมคือ 15,000 - 86,000 บาทต่อเดือน มีเพียงร้อยละ 10 ที่ได้รับการศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนเกษียณ หัวข้อที่ได้รับความสนใจมากที่สุดในการศึกษาเกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนเกษียณคือ งบประมาณและการจัดการบ้านเรือน การวางแผนทางการเงิน การวางแผนเกี่ยวกับทรัพย์สิน การวางแผนเรื่องการพักผ่อนหย่อนใจและการสนทนาการ

(Wiggins and Henderson, (1996)) ศึกษาการวางแผนก่อนเกษียณของพยาบาลวิชาชีพหญิง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบ โมเดลสำหรับความเข้าใจในการวางแผนก่อนเกษียณของผู้หญิงทำงานและอธิบายการวางแผนก่อนเกษียณด้านสุขภาพและการเงิน โดยกลุ่มตัวอย่างคือผู้หญิงทำงานจำนวน 145 คนที่เป็นพยาบาลวิชาชีพจากสถาบันวิทยาศาสตร์สุขภาพ โดยมีอายุ 40 ปีขึ้นไป ผลการศึกษา พบว่าการวางแผนการเกษียณทั้งวิธีการที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการมีขอบเขตจำกัด ความรู้เกี่ยวกับการรักษาสุขภาพและเศรษฐกิจมีประโยชน์ต่อการวางแผนเกษียณ นอกจากนี้ยังพบจุดอ่อน จุดแข็งในกระบวนการวางแผนเกษียณของผู้หญิงทำงาน รวมทั้งการสนับสนุนการเพิ่มพูนความรู้เพื่อลดปัญหาระหว่างเกษียณ

(Hershey and Mowen, (2000)) ศึกษาความมุ่งมั่น ทางจิตวิทยาในการเตรียมความพร้อมทางการเงินเพื่อการเกษียณ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตรวจสอบปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมตัวด้านการเงินสำหรับการเกษียณ โดยกลุ่มตัวอย่างมีทั้งสิ้น 230 คน พบว่า โครงสร้างทางบุคลิกภาพและความรู้ด้านการเงินสามารถทำนายการวางแผนก่อนเกษียณของบุคคลได้

(VoonChin, (2004)) ศึกษาเรื่องการวางแผนเกษียณของผู้ชาย โดยสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 73 คน มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการวางแผนก่อนเกษียณและการวางแผนด้านการเงินของผู้ชาย ผลการศึกษาพบว่า ผู้ชายที่อายุน้อยกว่าจะมีความกระตือรือร้นในการวางแผนเกษียณน้อยกว่าผู้ชายที่อายุมากกว่า

(Lusardi and Mitchell, (2005)) ศึกษาการวางแผนและความเข้าใจทางการเงิน : สิ่งที่เกี่ยวข้องสำหรับสภาพความเป็นอยู่ที่ดีเมื่อเกษียณ พบว่า น้อยกว่า 1 ใน 3 ของผู้ที่มีอายุ 50 ปีขึ้นไปเคยพยายามวางแผนการเกษียณ และมีเพียง 2 ใน 3 ที่ประสบความสำเร็จในการวางแผนดังกล่าว และน้อยกว่า 1 ใน 5 เชื่อว่าตนประสบความสำเร็จในการวางแผนการเกษียณ นอกจากนี้ ยังพบว่า ความรู้และการวางแผนทางการเงินมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ผู้ที่มีความรู้ทางการเงินสามารถวางแผนและประสบความสำเร็จในแผนการดังกล่าว สำหรับผู้ที่วางแผนโดยมีวิธีการอย่างเป็นทางการ โดยใช้การคำนวณการเกษียณ การสัมมนาการเกษียณ และผู้เชี่ยวชาญทางการเงิน

2.2.4. งานวิจัยการจัดสรรสินทรัพย์ลงทุนที่เหมาะสมกับวัยเกษียณ

ฉัตรชัย สิริเทวัญกุล สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ การจัดสรรสินทรัพย์ลงทุนที่เหมาะสมกับวัยเกษียณ(2555) งานวิจัยนี้นำเสนอการจัดสรรสัดส่วนการลงทุนที่เหมาะสมสำหรับผู้เกษียณอายุ ที่พิจารณาสินทรัพย์ลงทุน 4 ประเภท ได้แก่ หุ้นสามัญ พันธบัตรรัฐบาล เงินสด และทอง โดยใช้แบบจำลองมอนติคาร์โล (Monte Carlo Simulation) ในการคัดเลือกสัดส่วนการลงทุนจาก

รูปแบบทั้งหมด 286 แบบ ให้มีอัตราถอนเงิน (Withdrawal Rate) สูงที่สุดในขณะที่มีอัตราความผิดพลาด (Failure Rate) ที่ผู้ลงทุนยอมรับได้ ตามระยะเวลาที่ผู้เกษียณอายุคาดว่าจะดำรงชีวิตอยู่ ซึ่งจากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้เกษียณอายุที่คาดว่าจะดำรงชีวิตในวัยเกษียณเป็นเวลาไม่เกิน 10 ปี ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความผันผวนมากนัก เพราะอัตราความผิดพลาดค่อนข้างต่ำในทุกสัดส่วนการลงทุน แต่หากคาดว่าจะดำรงชีวิตยาวนาน ควรกระจายการลงทุนไปในสินทรัพย์ที่มีความผันผวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีระยะเวลาในการลงทุนที่ยาวนานขึ้น ประกอบกับมีระยะเวลาที่ต้องใช้เงินมากขึ้น จึงทำให้ต้องการผลตอบแทนที่สูงขึ้นเพื่อให้การดำรงชีวิตในวัยเกษียณเป็นไปตามที่คาดหวัง โดยเมื่อพิจารณาการลงทุนในสินทรัพย์ทั้ง 4 ประเภทในงานวิจัยนี้พบว่า ควรพิจารณาการลงทุนในหุ้นสามัญในสัดส่วนที่สูงกว่าพันธบัตรรัฐบาล เพื่อลดอัตราความผิดพลาด และควรเพิ่มการลงทุนในทองคำ เพราะทำให้พอร์ตการลงทุนมีอัตราความผิดพลาดต่ำลง โดยทองคำมีส่วนช่วยเพิ่มอัตราผลตอบแทน และลดความผันผวนของพอร์ตการลงทุนได้

2.2.5. งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออม

กบข. (2551) ได้นำเสนอผลการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อวิถีชีวิตของประชากรกับทิศทางการออมในอนาคตพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการออมเพื่อการศึกษาของบุตรหลานเป็นอันดับแรก ส่วนการออมเพื่อการใช้ชีวิตหลังเกษียณเป็นเรื่องรอง ส่วนใหญ่วางแผนว่าจะใช้ชีวิตหลังเกษียณอยู่กับครอบครัวของตนและลูกหลาน แสดงให้เห็นว่าครอบครัวไทยยังมีความสัมพันธ์และการปฏิบัติต่อกันในลักษณะถ่ายทอดทั้งความรู้ ทรัพย์สิน และการเกื้อหนุนต่างๆ จากผู้สูงวัยไปสู่ลูกหลาน ในขณะที่สัดส่วนของประชากรรุ่นลูกหลาน หรือวัยแรงงานกลับมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง ประชากรผู้สูงอายุกำลังเป็นสัดส่วนขนาดใหญ่ในสังคม ผู้ที่มีเงินออมส่วนใหญ่จะเป็นผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย และเป็นผู้สูงวัยมากกว่าวัยทำงาน โดยอุปสรรคสำคัญของผู้ที่ยังไม่มีการออม มาจากค่าใช้จ่ายอื่นๆ และรายได้ที่ยังไม่มากพอ ไม่ว่าจะเป็นพฤติกรรมการออม พฤติกรรมการลงทุน เพศ อายุ การใช้ชีวิตหลังเกษียณ โดยเฉพาะความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องด้านการบริหารจัดการ การเงินและการลงทุน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างจำนวนมากยังขาดความรู้ทั้งในระดับพื้นฐานและเชิงลึก ข้อมูลเหล่านี้เป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย ต้องร่วมมือกันกำหนดมาตรการเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องทั้งในเรื่องการวางแผนการเงิน การลงทุน เครื่องมือในการลงทุน ระยะเวลา ความเสี่ยงและผลตอบแทน รวมถึงมาตรการของรัฐที่จะกระตุ้น ส่งเสริมให้เกิดการออม การลงทุนในระยะยาวต่อไป

พูนศิริ วัจนะภูมิ และคณะ (2550) ได้ศึกษาตัวแปรที่สัมพันธ์กับเงินออมของครอบครัวข้าราชการครูที่สอนระดับช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครและปริมณฑล คือ กรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี นครปฐม สมุทรปราการ และสมุทรสาคร จำนวน 390 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ผลการวิจัยพบว่า สัดส่วนเงินออมของครอบครัวข้าราชการครูมีความสัมพันธ์ทางบวกกับปริมาณรายได้ การรับรู้คุณค่าการออม และการวางแผนการใช้จ่ายของครอบครัว

สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2542) ได้วิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือน ด้วยวิธี Logistic Regression พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวกับครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการออมของครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยที่เกี่ยวกับครัวเรือนประกอบด้วย รายได้ประจำเดือนของครัวเรือนมีความสำคัญที่สุดต่อโอกาสในการออมของครัวเรือน ภาวะหนี้สินของครัวเรือน เป็นปัจจัยที่สำคัญรองลงมา การมีอสังหาริมทรัพย์ของครัวเรือน เป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นว่า โอกาสในการออมของครัวเรือนที่มีอสังหาริมทรัพย์มีมากกว่าครัวเรือนที่ไม่มีอสังหาริมทรัพย์ ครัวเรือนที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโอกาสในการออมสูงกว่าครัวเรือนในกรุงเทพมหานคร และครัวเรือนลูกจ้างผู้ปฏิบัติงานวิชาชีพวิชาการและบริหารมีโอกาสในการออมสูงกว่าครัวเรือนผู้ถือครองทำการเกษตรที่เป็นเจ้าของที่ดิน

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (2546) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้านการออมกับการออมของครัวเรือน ด้วยวิธี Ordinary Least Squares (OLS) Estimates ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ของสมการถดถอยเชิงเส้น โดยตัวแปรตามที่ใช้ศึกษาคือ สัดส่วนการออมภาคครัวเรือนต่อ GDP ตัวแปรที่กำหนดพฤติกรรมกรรมการออมของครัวเรือน ได้แก่ อัตราการเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก 12 เดือนของธนาคารพาณิชย์ อัตราเงินเฟ้อ สภาพคล่องของหน่วยเศรษฐกิจ พฤติกรรมการออมของผู้ออมจากต่างประเทศ การวิเคราะห์ใช้ข้อมูลหลังช่วงเกิดวิกฤตเศรษฐกิจไตรมาสที่ 1 ปี 2540 จนถึงไตรมาสที่ 4 ปี 2545 แหล่งข้อมูลจากธนาคารแห่งประเทศไทย ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการออมของประชาชน โดยทั่วไปไม่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรอัตราดอกเบี้ยเท่าใดนัก เนื่องจากค่าทางสถิติที่วิเคราะห์ได้ไม่มีนัยสำคัญ ดังนั้นการดำเนินนโยบายในการกระตุ้นหรือส่งเสริมการออมให้มากขึ้น โดยการเพิ่มอัตราดอกเบี้ยของตลาดอาจไม่ใช่ทางเลือกที่เหมาะสม พฤติกรรมการออมของหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ ในระบบจะตอบสนองต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) รัฐบาลจึงควรมุ่งเน้นเพิ่มความสามารถในการออมของประชาชนด้วยการส่งเสริมให้คนมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมการออมของหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ ในระบบจะตอบสนองต่อผลิตภัณฑ์

มวลรวมภายในประเทศ (GDP) ซึ่งสะท้อนถึงระดับรายได้ของประชาชนในทิศทางเดียวกันในระดับความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง และปัจจัยที่มีผลต่อปริมาณการออมในระดับความยืดหยุ่นค่อนข้างสูง คือ การถือครองปริมาณเงินสดและเงินฝากเพื่อเรียกในระดัสูง รัฐจึงควรวางนโยบายจูงใจให้ครัวเรือนนำเงินส่วนเกินในสภาพคล่องของตนมาเก็บเป็นเงินออมในระยะยาวมากขึ้น

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (2551) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการออมเพื่อเกษียณอายุของผู้ที่กำลังทำงานภาครัฐและเอกชน โดยการออมเพื่อเกษียณอายุประกอบด้วยการออม 4 ประเภท คือ การประกันชีวิตแบบเงินได้ประจำ กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ และกองทุนรวมหุ้นระยะยาว วิธีการศึกษาใช้สมการ Logit โดยตัวแปรตาม เป็นการตัดสินใจออมเพื่อเกษียณอายุ ข้อมูลในการวิเคราะห์เก็บรวบรวมจากการสำรวจภาคสนาม ผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการออมสำหรับวัยเกษียณอายุของผู้ที่กำลังทำงานภาครัฐและเอกชน พบว่าปัจจัยที่มีผลในทางบวก คือ อายุ สถานภาพสมรส คือ ผู้ที่แต่งงานแล้วมีโอกาสออมมากกว่าผู้ที่โสดหรือหย่าร้าง สถานภาพการทำงาน คือ ผู้ที่ทำงานภาคเอกชนมีโอกาสออมมากกว่าผู้ที่ทำงานภาครัฐ รายได้ คือ รายได้อยู่ในเกณฑ์ต้องเสียภาษีและผู้ที่มีเงินออมแบบทั่วไป จะเห็นได้ว่า การออมเพื่อเกษียณอายุแบบสมัครใจ ผู้ที่ออมมักเป็นผู้ที่มีรายได้สูง และมีแรงจูงใจทางด้านภาษี ดังนั้น รัฐจึงควรส่งเสริมให้ผู้มีรายได้น้อยได้เข้าถึงการออมในลักษณะนี้ด้วยการจูงใจด้วยมาตรการอื่นเพิ่มเติม หรือสร้างรูปแบบการออมที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ง่าย

(Chatterjee and Herbert, (2009)) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการวางแผนเกษียณในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการศึกษาค้นคว้าครอบคลุมพฤติกรรมกรรมการออมของพนักงานภาครัฐและเอกชน โดยใช้ 71 ข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงเศรษฐศาสตร์จุลภาคของประเทศสหรัฐอเมริกา ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมการวางแผนของประชากรเพิ่มขึ้นตามอายุรายได้ และระดับการศึกษา พนักงานภาครัฐมีส่วนร่วมในโครงการผลประโยชน์หลังออกจากงานมากกว่าพนักงานภาคเอกชน และมีการมีส่วนร่วมในโครงการสมทบเงินในระดับต่ำ

สรุปประเด็นที่ได้จากการอ่าน

จากการทบทวนผลการศึกษางานวิจัย และแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องนั้น ในอดีตที่ผ่านมาได้มีการแนะนำให้จัดสรรการลงทุนแบบต่างๆ เพื่อวัยเกษียณมากมาย จะเน้นในการจัดสรรการลงทุนอยู่ในสินทรัพย์ทางการเงินเพียง 3 ชนิด คือ หุ้นสามัญ พันธบัตร และเงินสด ซึ่งทั้งหมดจะเน้นไปที่การหาอัตราดอกเบี้ยที่ยั่งยืน ภายใต้โอกาสความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นที่ผู้ลงทุนสามารถยอมรับได้ ทั้งนี้ก็ขึ้นกับระยะเวลาที่คาดว่าจะดำรงชีวิตอยู่หลังเกษียณอายุด้วย โดยในต่างประเทศ

นั้น ได้มีการศึกษาอย่างจริงจังถึงความเสี่ยงต่างๆ และอัตราดอกเบี้ยที่จะต้องนำเงินออกมาใช้จ่าย เทียบกับอัตราผลตอบแทนของสินทรัพย์ประเภทต่างๆ ทั้งในอดีต และอัตราผลตอบแทนที่คาดหวังในอนาคต แต่ก็ยังมีผลงานวิจัยออกมาที่ขัดแย้งกันอยู่ ทั้งด้านที่สนับสนุนให้ลงทุนในสินทรัพย์เสี่ยงที่ค่อนข้างสูง หรือควรลงทุนในสินทรัพย์เสี่ยงในสัดส่วนที่ต่ำ ในส่วนของประเทศไทยนั้นยังไม่มี การศึกษาวิจัยด้านนี้อย่างจริงจัง มีเพียงการแนะนำเบื้องต้นจากนักการเงินทั่วไป ถึงลักษณะการ จัดสรรการลงทุนที่ควรเป็น ประกอบกับคนไทยส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องของการ ลงทุนเป็นจำนวนมาก โดยวิธีที่นักการเงินหรือนักลงทุนทั่วไปแนะนำ จะนำไปในทิศทางเดียวกัน คือ เน้นให้ลงทุนในสินทรัพย์ที่มีความผันผวนน้อย ให้ผลตอบแทนต่ำแต่สม่ำเสมอ ให้ความมั่นใจ กับผู้ลงทุนว่าจะไม่สูญเสียด้าน แต่ทั้งนี้ผลการศึกษาในอดีตที่ผ่านมา นั้น ไม่ว่าจะ เป็นในประเทศไทยเอง หรือต่างประเทศก็ยังไม่มีความสำคัญกับการนำทองคำ เข้าไปเป็นส่วนหนึ่ง ของการจัดสรรสินทรัพย์อย่างจริงจัง เนื่องจากทองคำยังไม่ถูกมองว่าเป็นสินทรัพย์ลงทุน แต่ในช่วง ระยะเวลาที่ผ่านมา ราคาทองคำมีความผันผวนมาก ทำให้เกิดนักเก็งกำไรและนักลงทุนจากการ ลงทุนในทองคำเป็นจำนวนมาก ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเห็นความสำคัญโดยมุ่งเน้นไปที่การจัดสรร สินทรัพย์ลงทุนของผู้เกษียณอายุ ในสินทรัพย์ทั้ง 4 ประเภท คือ หุ้นสามัญ พันธบัตรรัฐบาล เงินสด และทองคำ โดยให้สอดคล้องกับอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม และมีโอกาสที่จะเกิดความผิดพลาดต่ำ ที่สุด

นอกจากนี้งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการเตรียมความพร้อมเพื่อ เข้าสู่วัยผู้สูงอายุ การวางแผนก่อนและหลังเกษียณอายุ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของผู้สูงอายุทั้งด้าน ร่างกาย จิตใจ สังคม และพฤติกรรมต่างๆ ลักษณะที่อยู่อาศัย บุคคลที่อาศัยอยู่ด้วย รวมถึงสินค้าและ บริการที่ผู้สูงอายุต้องการ โดยงานวิจัยส่วนใหญ่ ใช้วิธีการดำเนินการวิจัยทั้งในเชิงคุณภาพและ ปริมาณ เช่น การตอบแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการจัดสนทนากลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้องการวิจัยใน ส่วนนี้จะเป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยแสดงผลการจัดเก็บข้อมูลเป็นความถี่ และร้อยละ โดยหาค่าทางสถิติที่จำเป็น และทำการสรุปผลการวิจัย ทำให้รับรู้ เข้าใจสภาพ ปัญหา และความต้องการของผู้สูงอายุในด้านต่างๆ เพื่อนำไปศึกษาหารูปแบบการบริการด้านการวางแผน เงิน การลงทุน ที่ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจทางการเงิน การลงทุน และเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่ วัยผู้สูงอายุอย่างมั่นคง

การมีชีวิตในวัยสูงอายุอย่างมีความสุขไม่ใช่เรื่องยาก หากมีการวางแผนทางการเงิน การลงทุนที่ดีเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้วางไว้ โดยมีการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้านการลงทุนใน สินทรัพย์ต่างๆ ติดตามข่าวสารทางธุรกิจและเศรษฐกิจสม่ำเสมอ การให้ความสำคัญในการวางแผน

การเงินการลงทุนเพื่อเตรียมพร้อมก่อนเกษียณและเพื่อรับมือหลังเกษียณของผู้สูงอายุ จะทำให้ผู้สูงอายุมุ่งสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ คือ การมีคุณภาพชีวิตหลังเกษียณที่ดี บนมาตรฐานที่ต้องการและสามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุข มีศักดิ์ศรีและมีคุณค่าต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการ

ในการศึกษาพฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการ ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา สินค้าและบริการประเภทการเงิน การลงทุน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีอายุอยู่ในช่วงระหว่าง 60 -69 ปี โดยส่วนต่างๆ ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัยมีดังต่อไปนี้

3.1 แหล่งข้อมูล

ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการศึกษาเอกสาร ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ การเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ การวางแผนการเงินเพื่อเกษียณ การจัดสรรสินทรัพย์ลงทุนเพื่อผู้สูงอายุ เพื่อนำมาวิเคราะห์พฤติกรรมและปัจจัยที่ผลต่อการออม และการบริโภคสินค้าและบริการทางการเงินของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่เป็นประโยชน์และมีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการพิจารณาหาสินค้าและบริการด้านการเงิน และการลงทุนที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ

ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นศึกษาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต เว็บไซต์ โดยการศึกษาวิเคราะห์บทความข้อความเกี่ยวกับเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ การวางแผนการเงินเพื่อเกษียณการจัดสรรสินทรัพย์ลงทุนเพื่อผู้สูงอายุ เพื่อนำมาวิเคราะห์พฤติกรรมและปัจจัยที่ผลต่อการออมและการบริโภคสินค้าและบริการทางการเงินของผู้สูงอายุ

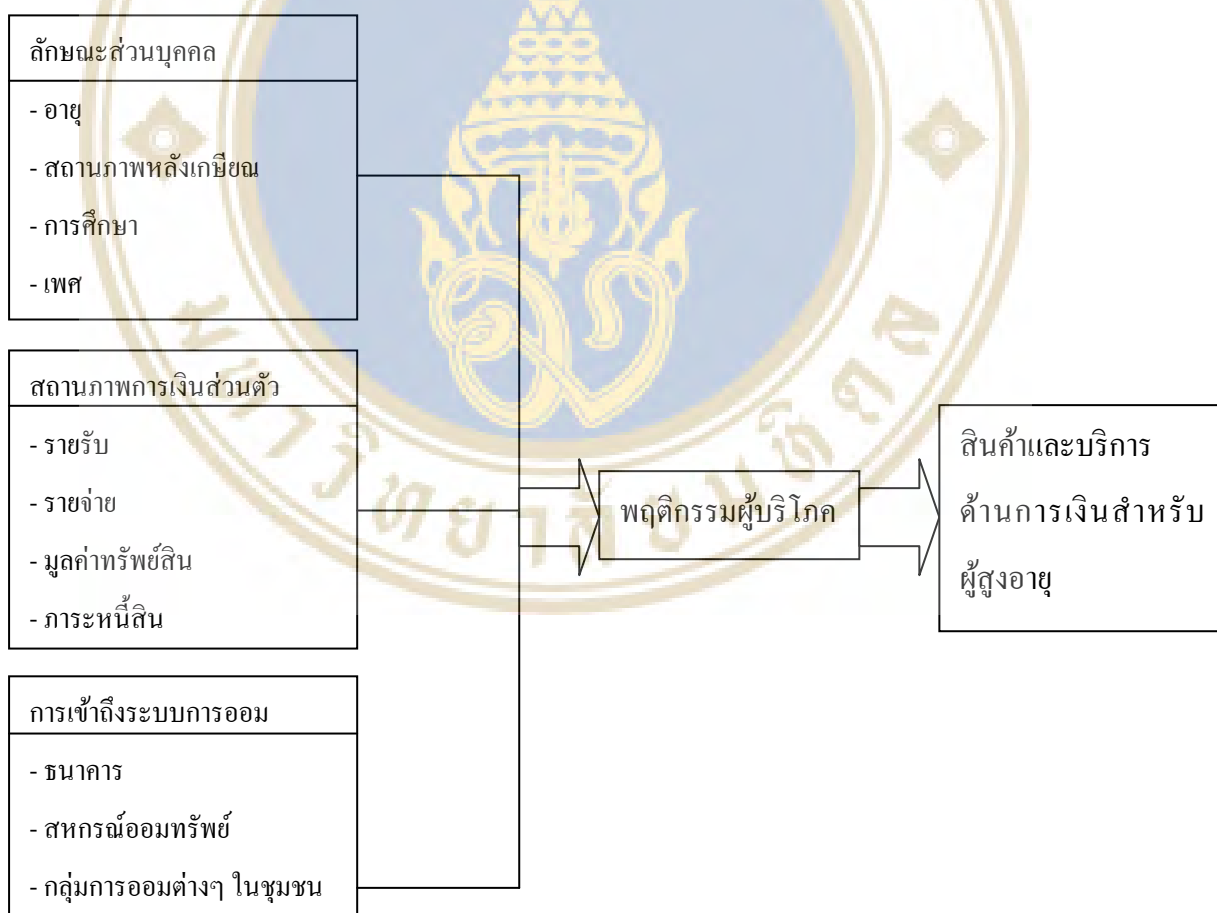
3.2 กรอบแนวคิดการวิจัย

การออมเกิดจากการที่บุคคลไม่บริโภคในปัจจุบัน แต่เก็บออมรายได้ส่วนที่ไม่ได้ใช้ในการบริโภคไว้เพื่อใช้ในการบริโภคในอนาคต ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้ทบทวนและที่มีอยู่ในปัจจุบัน ล้วนเป็นผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการออมและการลงทุนของผู้ทำงานก่อนเกษียณอายุ เพื่อเป็นหลักประกันรายได้หลังเกษียณที่อายุ 60 ปี แต่ยังไม่มีการศึกษาวิจัยอย่างเป็น

ระบบในประเด็นเรื่องพฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการการเงิน การลงทุน ของผู้สูงอายุหลังเกษียณ

ดังนั้นจึงเป็นโอกาสของโครงการวิจัยนี้ ที่จะศึกษาพฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการการเงิน การลงทุน และหาแนวทางมาตรการส่งเสริมการออมของผู้สูงอายุหลังเกษียณ เพราะมีความเชื่อว่า ผู้สูงอายุหลังเกษียณยังมีศักยภาพในการออมและการลงทุนเพิ่มขึ้นเนื่องจากผู้สูงอายุหลังเกษียณยังมีสุขภาพดีและอายุยืนยาวขึ้นมากกว่าแต่ก่อน มีบทบาทเพิ่มขึ้นในการทำงานหารายได้ในระยะสั้น การส่งเสริมผู้สูงอายุให้มีความรู้ด้านการเงิน การออม และการลงทุนให้ได้รับรู้ข่าวสารข้อมูลมากขึ้น จะกระตุ้นจิตสำนึกการออม เพิ่มศักยภาพในการออม และการตัดสินใจในการลงทุนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 แบบจำลองกรอบแนวความคิด

ภาพที่ 4 แสดงแบบจำลองกรอบแนวความคิด

จากการประกอบแนวความคิดเรื่องผู้สูงอายุ แนวคิดเรื่องการออม ทฤษฎีการบริโภค และการออม การเตรียมพร้อมเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ การวางแผนการเงินเพื่อการเกษียณ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของผู้สูงอายุ ซึ่งจากแบบจำลองจะมีดังนี้

- 1) ลักษณะส่วนบุคคล ซึ่งวัดด้วย อายุ สถานภาพหลังเกษียณ การศึกษา เพศ
- 2) สถานภาพทางการเงินส่วนบุคคล ซึ่งวัดด้วย รายรับ รายจ่าย มูลค่าทรัพย์สิน และภาระหนี้สิน
- 3) การเข้าถึงระบบการออม ซึ่งวัดด้วยการเป็นสมาชิกของกลไกการออมในชุมชน เช่น ธนาคาร สหกรณ์ออมทรัพย์ กลุ่มการออมต่างๆ ในชุมชน

3.4 การศึกษาข้อมูล

1.1) วิธีการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูล ประกอบด้วย เอกสาร ตำรา งานวิจัย บทความ สารนิพนธ์ และวิทยานิพนธ์ทั้งในระดับคุณวุฒิปริญญาตรีและมหาบัณฑิต ซึ่งจัดเป็นเอกสารทุติยภูมิ ในประเด็นเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ การวางแผนการเงินเพื่อเกษียณ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาสรุปเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ การวางแผนการเงินเพื่อเกษียณ การจัดสรรสินทรัพย์การลงทุนสำหรับผู้สูงอายุ ตามกรอบแนวคิดในการศึกษาเอกสาร

1.2) ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต โดยการศึกษาวิเคราะห์บทความหรือข้อความเกี่ยวกับเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ ซึ่งจัดเป็นเอกสารทุติยภูมิ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาสรุปเป็นประเด็นหลัก ตามกรอบแนวคิดในการศึกษา

3.5 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีบริบูรณ์ขึ้นไป อาศัยอยู่ในจังหวัดกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยมีลำดับวิธีการทั้ง 2 แบบดังต่อไปนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จะใช้การสัมภาษณ์โดยการจัดหัวข้อแนวทางคำถามที่เป็นปลายเปิด และใช้รูปแบบการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ

2) การสนทนากลุ่ม (Focus group) ได้ใช้คำถามแนวทางเดียวกันกับการสัมภาษณ์เชิงลึก แต่มุ่งเน้นไปที่การสนทนาที่มีการแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลมากกว่า 2 คนขึ้นไป เพื่อเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนข้อมูลและจับประเด็นพฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการของกลุ่มเป้าหมายได้ดียิ่งขึ้น

3.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล เรื่อง “พฤติกรรมผู้บริโภคสินค้าและบริการของผู้สูงอายุ ในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษาสินค้าและบริการด้านการเงินการลงทุน” ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มเป้าหมาย โดยเดินทางไปยังชมรมผู้สูงอายุ และแหล่งชุมชนที่มีผู้สูงอายุอาศัยอยู่เพื่อทำการสำรวจแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3.8 การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยพิจารณาเฉพาะเนื้อหาในเอกสารส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดในการศึกษา เอกสารในการเลือกเอกสารที่นำมาศึกษา จากนั้นตรวจสอบข้อมูลโดยพิจารณาความน่าเชื่อถือของแหล่งที่มาของเอกสาร ปีที่พิมพ์ สถานที่พิมพ์ หน่วยงานที่พิมพ์ และชื่อผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ว่ามีความครบถ้วนสมบูรณ์น่าเชื่อถือหรือไม่

3.9 การวิเคราะห์ข้อมูล

จากขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแล้วทางผู้วิจัยได้ทำการความรู้จากเอกสารที่เกี่ยวข้องในบทบทวนวรรณกรรมซึ่งเป็นข้อมูล ทฤษฎี มาประกอบการวิเคราะห์ ซึ่งจะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การวิเคราะห์ตีความด้านเนื้อหา (Content Analysis) เป็นการตีความเอกสารบททวนวรรณกรรมมาสรุปเชิงพรรณนา (Descriptive) ส่วนที่ 2 จะเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) รายบุคคล ซึ่งจะใช้แบบสัมภาษณ์ในการรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์สรุป ส่วนที่ 3 เป็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ซึ่งจะใช้แบบ

สัมพันธภาพชุดเดียวกันกับส่วนที่ 2 แต่ผู้วิจัยต้องความคิดเห็นที่ผ่านการแลกเปลี่ยนแบบกลุ่ม ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเกิดความหลากหลายทางความคิด แต่ในส่วนที่ 2 นั้นจะได้เชิงลึกมากกว่า

3.10 ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา

ใช้เวลาในการดำเนินการวิจัยเป็นระยะเวลา 4 เดือนตั้งแต่ เดือนสิงหาคม 2556 ถึงเดือนพฤศจิกายน 2556

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ รวมทั้งศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการวางแผนการเงินและการลงทุนของผู้สูงอายุแตกต่างกัน และผู้วิจัยได้ใช้เครื่องมือทางการวิจัยแบบ In-depth interview และ Focus group และทำการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ผลการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ แนวคิดการวางแผนการเงินและการออมเพื่อวัยเกษียณ

ตอนที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ผลการสำรวจข้อมูลโดย In-depth interview ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 4 ท่าน ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร สถานภาพก่อนเกษียณและหลังเกษียณ มุมมอง แนวคิด ทักษะคติ พฤติกรรมการออม การวางแผนการเงินและการลงทุน รวมถึงวิธีการวางแผนการเงินและการลงทุนที่ดีและเหมาะสมที่สุดพร้อมเหตุผลประกอบ

ตอนที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ผลการสำรวจข้อมูลโดย Focus group ผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 8 ท่าน สถานภาพก่อนเกษียณและหลังเกษียณ มุมมอง แนวคิด ทักษะคติ พฤติกรรมการออม การวางแผนการเงินและการลงทุนที่ดีและเหมาะสมที่สุดพร้อมเหตุผลประกอบ

โดยตอนที่ 4.2 และ 4.3 จะใช้ข้อความเดียวกันในการทำวิจัย รายละเอียดผลการสำรวจแต่ละตอน ดังนี้

4.1 ผลการวิเคราะห์การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ แนวคิดการวางแผนการเงินและการออมเพื่อวัยเกษียณ

จากการศึกษาเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในหัวข้อทบทวนวรรณกรรม และการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งวิชาการอื่น อย่างอินเทอร์เน็ต และการขอคำปรึกษาจากผู้มีความรู้เฉพาะด้านใกล้ชิด ทำให้ผู้วิจัยสรุปเนื้อหาได้ออกมาได้เป็น 2 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 พฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการทางการเงินของผู้สูงอายุ

ดังตามความหมายของคำว่าผู้สูงอายุนั้นมีความมุ่งหมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป เป็นวัยช่วงสุดท้ายที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ หรือรวมไปถึงสถานะทางสังคม ซึ่งในทางราชการไทยแล้ว 60 ปี ถือเป็นอายุที่จะต้องเกษียณอายุราชการ โดยจะเป็นการหมดภาระหน้าที่ในการงานประจำราชการ และผันตัวออกไปทำอย่างอื่นแทนการทำงานราชการประจำจากการเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ด้านของผู้สูงอายุ พอจะสรุปลักษณะการเปลี่ยนแปลงได้ดังต่อไปนี้

1) ด้านร่างกาย จะเกิดอาการเสื่อมตามส่วนต่างๆ ของร่างกายที่ผ่านการใช้งานมาอย่างยาวนาน เช่น อาการกระดูก การมองเห็น การได้ยิน ซึ่งล้วนแล้วแต่ทำให้เกิดผลเสียตามมาในด้านการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่สามารถทำได้เต็มที่อย่างเดิม

2) ด้านจิตใจ เป็นผลอันเนื่องจาก ด้านร่างกายที่ไม่สามารถกระทำการปฏิบัติได้เต็มที่ดังเดิมทำให้เกิดความหงุดหงิดและมีสุขภาพจิตที่ไม่ดีตามมา อีกทั้ง หากในบางรายที่ไม่สามารถปรับตัวได้จะทำให้ไม่สามารถดำเนินชีวิตอยู่ต่อไปได้

3) ด้านสังคม ในทางราชการการเกษียณอายุราชการเป็นการหมดบทบาทหน้าที่และอำนาจที่มีจากสังคมทำงาน และในทางเอกชนความเป็นผู้สูงอายุ จำเป็นต้องมีการปรับตัวให้ทันกับโลกปัจจุบันให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้มีบทบาททางสังคมที่มุ่งเน้นไปที่คนหนุ่มสาว ที่มีกำลังในการทำงานมากกว่า ในขณะที่ผู้สูงอายุนั้นจะถูกลดบทบาทเป็นเพียงผู้ให้ประสบการณ์ที่ดีแก่คนรุ่นใหม่

จากผลกระทบทั้ง 3 ด้านนี้ทางผู้วิจัย ได้สังเกตเห็นว่าผู้ที่กำลังเข้าสู่ผู้สูงอายุนั้นควรมีการเตรียมตัวให้พร้อมโดยเฉพาะการบริหารจัดการค่าใช้จ่าย โดยจากแนวคิดการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณได้ข้อสรุปว่า ผู้ที่กำลังเข้าสู่ผู้สูงอายุ ควรมีการกำหนดจุดมุ่งหมายและประเมินค่าใช้จ่ายในอนาคตให้ดี และมีวางแผนเพื่อสำหรับกรณีฉุกเฉินเพื่อไม่ให้เกิดเหตุการณ์เงินขาดสภาพคล่อง โดยจากแนวคิดเรื่องการบริโภคและการออม จะทำให้เห็นว่าการออมเป็นช่องทางหนึ่งที่ไม่มีความเสี่ยงในการบริหารทางการเงิน เมื่อเทียบกับการลงทุนในพอร์ตการลงทุนที่มีความผันผวน แม้จะเป็นส่วนที่สร้างรายได้ต่ำจากอัตราดอกเบี้ย แต่ถือเป็นส่วนหนึ่งในทางทฤษฎีแล้วที่มีความมั่นคง และเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุที่ไม่ต้องการความเสี่ยง

จากที่ว่านั้นทำให้ปัจจุบัน มีสถาบันทางการเงินได้ออกสินค้าและบริการทางการเงินสำหรับผู้สูงอายุหลากหลายรูปแบบ จากแนวคิดการลงทุนในหุ้นสามัญเป็นอัตราส่วนร้อยละ 50 ของการลงทุนระยะยาวทั้งหมด ซึ่งจากบทความหลายตัวในแนวคิดดังกล่าวได้ข้อสรุปว่าการลงทุนในหุ้นสามัญไม่ได้ทำให้ความเสี่ยงเพิ่มขึ้นจนมีนัยสำคัญเท่าใดนัก แต่ก็ควรที่จะมีการบริหารจัดการการลงทุนกระจายความเสี่ยงตามสถานการณ์ต่างๆ ด้วย จากเนื้อหาในเรื่องการกระจายความเสี่ยงใน

ทบทวนวรรณกรรมได้แสดงให้เห็นถึงวัฏจักรเศรษฐกิจที่มีทั้งขาขึ้นและขาลง รวมทั้งหมด 4 ช่วง ซึ่งผู้สูงอายุควรจะมีการติดตามข่าวสารหรือมีสถาบันทางการเงินเป็นที่ปรึกษาให้การดูแลการลงทุนของตนเองเพื่อให้เกิดความมั่นคงในการลงทุน

ส่วนที่ 2 การวางแผนทางการเงิน

สำคัญของการวางแผนการเงิน คือ กระบวนการที่ครอบคลุมในทุกด้าน กระบวนการดังกล่าวสามารถแบ่งได้เป็นสองระยะ

ระยะแรก เป็นช่วงเข้ารับคำปรึกษากับนักวางแผนการเงินในประเด็นทางด้านการลงทุน การป้องกันความเสี่ยงผ่านการทำประกันชีวิต การวางแผนภาษี การวางแผนเพื่อการเกษียณอายุ

ระยะที่สอง นักวางแผนการเงินจะช่วยแนะนำผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับผู้บริโภค ซึ่งได้แก่ กองทุนรวม ประกันชีวิต นักวางแผนการเงินจะมีส่วนช่วยตั้งแต่การกำหนดวัตถุประสงค์ทางการเงินที่ชัดเจน ช่วยหาวิธีแก้ปัญหา และติดตามผลเพื่อให้แน่ใจว่าคุณสามารถบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

พฤติกรรมการออม จากงานวิจัยปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมและการใช้จ่ายของผู้สูงอายุที่ศึกษาค้นคว้ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่ต่างระบุว่าตนเองมีการออม เป็นที่สังเกตว่า สัดส่วนของผู้สูงอายุกลุ่มตัวอย่างที่มีการออมในชุมชนเมืองสูงกว่าชุมชนกึ่งเมืองและกึ่งชนบทและชุมชนชนบท ทั้งนี้ สอดคล้องกับฐานะการเงินของผู้สูงอายุตัวอย่างในแต่ละลักษณะชุมชน กล่าวคือ ผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนเมืองมีรายได้ต่อเดือนและถือครองมูลค่าสินทรัพย์สูงกว่าผู้สูงอายุตัวอย่างในชุมชนกึ่งเมืองและกึ่งชนบทและชุมชนชนบท

ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมและการใช้จ่ายของผู้สูงอายุ พฤติกรรมการออมของผู้สูงอายุพบว่า ส่วนใหญ่มีรูปแบบการออมในรูปแบบสินทรัพย์ถาวรเป็นที่ดิน และมีรูปแบบการออมในรูปแบบสินทรัพย์ทางการเงินในระบบและนอกระบบเป็นเงินฝากกับสถาบันการเงินต่างๆ เหตุผลหลักในการออม คือ เพื่อไว้ใช้จ่ายในการเลี้ยงชีพ และวางแผนการออมในอนาคตว่ามีแนวโน้มจะออมเพิ่มขึ้น

ด้านข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้สูงอายุพบว่า ส่วนใหญ่มีค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตเป็นค่าใช้จ่ายด้านอาหารและเครื่องดื่ม โดยมีค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตโดยเฉลี่ย 9,212.93 บาทต่อเดือน และค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง/พักผ่อนส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายสำหรับกิจกรรมด้านสังคม โดยมีค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิงพักผ่อนโดยเฉลี่ย 2,162.06 บาทต่อเดือน เวลาไปซื้อสินค้าและบริการมักไปกับบุตรหลานสถานที่ที่ใช้จ่ายเงินบ่อยที่สุดคือห้างสรรพสินค้า

(อภิขญา จีววัฒนกุล และคณะ, ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมและการใช้จ่ายของผู้สูงอายุ, 2554, 178)

ผู้สูงอายุที่มีอาชีพก่อนเกษียณอายุการทำงาน และรายได้ส่วนบุคคลแตกต่างกันมีพฤติกรรมการออมในด้านมูลค่าการออมในรูปแบบสินทรัพย์ถาวรแตกต่างกัน และผู้สูงอายุที่มี รายได้ส่วนบุคคลและภาระหนี้สินแตกต่างกันมีพฤติกรรมการออมในด้านมูลค่าการออมในรูปแบบสินทรัพย์ทางการเงินในระบบและนอกระบบแตกต่างกัน

ผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษา อาชีพก่อนเกษียณอายุการทำงาน สถานภาพสมรส จำนวนผู้มีเงินได้ในครัวเรือน รายได้ส่วนบุคคล และภาระหนี้สินแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายในด้านค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตแตกต่างกัน และผู้สูงอายุที่มีระดับการศึกษา อาชีพก่อนเกษียณอายุการทำงาน รายได้ส่วนบุคคล ภาวะการทำงาน และภาวะด้านสุขภาพแตกต่างกัน มีพฤติกรรมการใช้จ่ายในด้านค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง/พักผ่อนแตกต่างกัน

นอกจากนี้พบว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรมในเรื่องความมีระเบียบวินัยมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมของผู้สูงอายุในด้านมูลค่าการออมในรูปแบบสินทรัพย์ทางการเงินในระบบและนอกระบบ และสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้สูงอายุในด้านค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิต และพบว่า ปัจจัยภายนอกมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้จ่ายของผู้สูงอายุในด้านค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิต พฤติกรรมการออมของผู้สูงอายุในด้านมูลค่าการออมในรูปแบบสินทรัพย์ถาวรมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้จ่ายในด้านค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิต และพฤติกรรมการออมของผู้สูงอายุในด้านมูลค่าการออมในรูปแบบสินทรัพย์ทางการเงินในระบบและนอกระบบมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการใช้จ่ายทั้งในด้านค่าใช้จ่ายเพื่อการดำรงชีวิตและค่าใช้จ่ายเพื่อความบันเทิง/พักผ่อน(อภิขญา จีววัฒนกุล และคณะ, ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมและการใช้จ่ายของผู้สูงอายุ, 2554, 179)

จากข้อมูลและปัจจัยที่ได้ศึกษาในการทบทวนวรรณกรรมพบว่าผู้สูงอายุมีรูปแบบการออมในรูปแบบสินทรัพย์ถาวรเป็นที่ดิน และมีรูปแบบการออมในรูปแบบสินทรัพย์ทางการเงินในระบบและนอกระบบเป็นเงินฝากกับสถาบันการเงินต่างๆ เหตุผลหลักในการออม คือ เพื่อไว้ใช้จ่ายในการเลี้ยงชีพ และวางแผนการออมในอนาคตว่ามีแนวโน้มจะออมเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะในภาพรวมหรืออาศัยอยู่ในชุมชน ลักษณะใด ต่างมีวัตถุประสงค์หลักในการออมคล้ายคลึงกัน กล่าวคือเก็บออมเพื่อใช้จ่ายในยามเกษียณ ยามชรา เพื่อใช้จ่ายในการดำรงชีพในอนาคต เพื่อใช้จ่ายในยามเจ็บป่วย เพื่อสำรองไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน และเพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมด้านสังคม เช่นทำบุญ กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในภาพรวมและในทุกลักษณะชุมชนมีความคิดเห็นเหมือนกันในเรื่องปัจจัยสำคัญที่มีผลกระทบต่อออมคือ

รายได้ อายุ รายจ่าย การทำงาน มีความเห็นตรงกันว่ารายได้ เป็นปัจจัยสำคัญอันดับแรกที่มีผลกระทบต่อการออม

สรุปแล้วจากผลกระทบในปัจจัยต่างๆ ที่ผู้สูงอายุจะต้องเผชิญ ซึ่งทำให้เกิดความเสี่ยงทางการเงินที่มีความแตกต่างกันออกไป ทำให้สินค้าและบริการทางการเงินของกลุ่มสถาบันทางการเงินเข้ามามีบทบาทในการดูแลช่วยเหลือสถานภาพทางการเงินของผู้สูงอายุ แต่ในขณะเดียวกันตัวสินค้าและบริการเองก็มีความหลากหลายเช่นเดียวกันทำให้ผู้สูงอายุจำเป็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมไม่ว่าจะเป็นประเภทของการออมเงิน หรือการลงทุนในพอร์ต และการกระจายความเสี่ยง ซึ่งจากความผันผวนทางเศรษฐกิจที่ไม่แน่นอนในปัจจุบัน ทำให้ทิศทางพฤติกรรมการใช้สินค้าและบริการทางการเงินของผู้สูงอายุจะมุ่งเน้นไปที่สินค้าและบริการที่มีความเสี่ยงต่ำ อย่างการออมเงินฝากในธนาคารลงทุนในหุ้นสามัญ หรือสินทรัพย์ถาวร อย่างที่ดินและอสังหาริมทรัพย์ มากยิ่งขึ้น

4.2 ผลการวิเคราะห์ผลการสำรวจข้อมูลโดย In-depth interview ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

จำนวน 4 ท่าน เมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2556 โดยผู้ให้ข้อมูลได้แก่

1. คุณชัยพนธ์ ไอสถานน อายุ 65 ปี เกษียณแล้ว
2. คุณวินัส ยิ้มแย้ม อายุ 65 ปี ธุรกิจส่วนตัว
3. คุณวิชัย หวังปรีชาชาญ อายุ 62 ปี ธุรกิจส่วนตัว
4. คุณจำเริญ อายุ 80 ปี ธุรกิจส่วนตัว

ซึ่งทั้ง 4 อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะทำการสอบถามสถานภาพก่อนเกษียณและหลังเกษียณ มุมมอง แนวคิด ทักษะคิด พฤติกรรมการออม การวางแผนการเงินและการลงทุน รวมถึงวิธีการวางแผนการเงินและการลงทุนที่ดี โดยใช้คำถามหลักที่เป็นทางการ ดังต่อไปนี้

- 1) ท่านมีมุมมอง แนวคิด ในการเตรียมพร้อมวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณอย่างไร
- 2) ท่านคิดว่าวิธีการวางแผนทางการเงิน การออมเงิน วิธีไหนที่ท่านคิดว่าดีและเหมาะสมกับท่านและท่านเลือกใช้เพราะอะไร

***นอกจาก 2 คำถามหลักข้างต้นแล้ว ทางผู้วิจัยได้มีคำถามแยกย่อยตามแต่สถานการณ์การตอบของผู้ให้ข้อมูลแต่ละท่านที่มีความแตกต่างกันออกไปแต่เนื้อหาสาระหลักจะมาจาก 2 คำถามดังกล่าว

ผลการวิจัยโดยวิธี In-depth interview พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีมุมมองและแนวคิดที่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งที่ควรเตรียมพร้อมวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณโดยแบ่งวิธีการ

ออกเป็น 3 แบบ ได้แก่ การฝากเงิน, การลงทุนกองทุนรวม และ ประกันชีวิต เพื่อจะได้ใช้จ่ายสบายๆ ในอนาคตจริงๆ การวางแผนตั้งแต่วัยทำงานด้วย จะได้มีเวลาในการเตรียมพร้อม และอยากให้มีหน่วยงานของรัฐและเอกชน ส่งเสริม สนับสนุนเรื่องนี้ พร้อมทั้งมีผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงิน ที่ช่วยเพิ่มผลตอบแทน และเหมาะสมกับผู้สูงอายุที่รายได้คงที่ แต่รายจ่ายเพิ่มขึ้น เป็นทางเลือกในการลงทุน นอกจากนี้การส่งเสริมเรื่องความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการเงิน การลงทุน ยังมีน้อย สื่อต่างที่จะช่วยเผยแพร่ไม่ทั่วถึง อยากให้มีการสนับสนุนในส่วนนี้เพิ่มขึ้น โดยอยากให้มีการบรรจุ เป็นหลักสูตรการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับประถม ปลูกฝังวินัยการออมตั้งแต่วัยเด็ก

สรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีมุมมองและแนวคิดที่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งที่ควร จะเตรียมพร้อมวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ และควรวางแผนตั้งแต่วัยเริ่มทำงานด้วย จะได้มีเวลา ในการเตรียมพร้อมเพื่อการเกษียณอย่างมีความสุข

สำหรับวิธีการวางแผนการเงิน การออมเงินที่คิดว่าดี และเหมาะสม กลุ่มตัวอย่าง ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีวิธีการเหมือนกัน 3 แบบ ขึ้นกับผลตอบแทนที่พึงพอใจบนความเสี่ยงที่ตนเอง รับผิดชอบได้ คือ

1. ฝากเงิน ออมทรัพย์ ฝากประจำ เพราะ เป็นช่องทางแรกที่คุ้นเคยมาตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย โดยเฉพาะการฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ ถือเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง เพราะผู้ฝากได้รับ ดอกเบี้ยเป็นผลตอบแทน และเป็นการลงทุนที่มีสภาพคล่องเพราะสามารถถอนเงินออกมาใช้เมื่อใด ก็ได้

2. กองทุนรวม ตราสารหนี้ ตราสารทุน ที่ความเสี่ยงไม่สูงรับผิดชอบได้ทั้งความเสี่ยงและ ผลตอบแทน กำถึงเงินต้นที่ลงทุน เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการลงทุน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้สูงอายุไม่มีเวลาติดตามภาวะตลาดข้อมูลข่าวสารเพื่อใช้ในการลงทุน หรือไม่มีความรู้ ความ เชี่ยวชาญเรื่องการเล่นหุ้น จึงเลือกลงทุนและออมเงินกับกองทุนรวม เพราะมีผู้บริหารกองทุนที่เป็น มืออาชีพเรียกว่า “บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุน (บลจ.)” ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเป็นผู้บริหารดูแล กองทุน

3. ประกันชีวิต เพราะเป็นการสร้างหลักประกันให้ตัวเองก่อน และลูกหลาน หากเกิด เหตุการณ์ไม่คาดฝันในอนาคต

สรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่เลือกวิธีการออมโดยการฝากเงิน กองทุนรวม ประกันชีวิต โดยแต่ละคน ก็จะเหมาะกับการออม การลงทุนที่แตกต่างกันบนพื้นฐานของความเสี่ยง ที่ตนเองรับผิดชอบได้กับผลตอบแทนที่ได้รับ

4.3 ผลการวิเคราะห์ผลการสำรวจข้อมูลโดย Focus group ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปในเขตกรุงเทพมหานคร

เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2556 ณ บลจ. กรุงศรี จำกัด เวลา 18.00 – 20.00 น. จำนวน 8 ท่าน ได้แก่

1) คุณกิตติชัย เป็นผู้เกษียณอายุแล้ว	2) คุณพิบูล ตัวแทนชาย
3) คุณรสสุคน ตัวแทนชาย	4) คุณศรีสุวรรณ ประกอบธุรกิจส่วนตัว
5) คุณธีรเวช เจ้าของธุรกิจ	6) คุณทิววรรณ ผู้จัดการบริษัทเอกชน
7) คุณพรรชิตา แม่บ้าน	8) คุณภาสัน เจ้าของกิจการ

ซึ่งทั้ง 8 อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะทำการสอบถามสถานภาพก่อนเกษียณ และหลังเกษียณ มุมมอง แนวคิด ทักษะคติ พฤติกรรมการออม การวางแผนการเงินและการลงทุน รวมถึงวิธีการวางแผนการเงินและการลงทุน โดยใช้ข้อคำถาม ดังนี้

1. ท่านมีมุมมอง แนวคิด ในการเตรียมพร้อมวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณอย่างไร
2. ท่านคิดว่าวิธีการวางแผนทางการเงิน การออมเงิน วิธีไหนที่ท่านคิดว่าดีและเหมาะสมกับท่านและท่านเลือกใช้เพราะอะไร

ผลการวิจัยโดยวิธี Focus group พบว่ากลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีมุมมองและแนวคิดที่ดี เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งที่ควรเตรียมพร้อมวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ มีความคิดเห็นว่าการวางแผนตั้งแต่วัยทำงานประมาณ 40 ปีขึ้นไปด้วย จะได้มีเวลาในการเตรียมพร้อม รัฐบาลควรส่งเสริม สนับสนุนเรื่องนี้ ด้านสถาบันการเงินต่างๆ ควรมีผลิตภัณฑ์และบริการทางการเงินที่ช่วยเพิ่มผลตอบแทน และเหมาะสมกับผู้สูงอายุ เพื่อเป็นทางเลือกในการลงทุน

การจัดอบรม สัมมนา ส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการเงิน การลงทุน ถือเป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ในเมืองไทยยังมีน้อย สื่อโฆษณาต่าง ๆ ที่จะช่วยเผยแพร่ยังค่อนข้างให้ความสำคัญที่ค่อนข้างน้อยเมื่อสังเกตได้จากรายการต่างๆ ที่นำเสนอผ่านสื่อหลักอย่างโทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ ทำให้เด็ก วัยรุ่น วัยทำงาน ทุกเพศ ทุกวัย ได้รับรู้และเข้าใจ เห็นความสำคัญของการวางแผนและการเตรียมพร้อมทางการเงินเพื่อวัยเกษียณน้อยลงตาม เพราะความรู้ดังกล่าวจะไปอยู่ในสื่อเฉพาะทางอย่าง Money Channel ที่เป็นช่องทางรายการเกี่ยวกับการเงินโดยตรง หรือแม้แต่การทุนเสริมสร้างความรู้มักจะเป็นเกี่ยวกับบอรักริชสิ่งแวดล้อมหรือคุณธรรมมากกว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเงินเพราะจริงๆ แล้ว หลายๆ คน คิดว่าคำว่า “เกษียณ” บางคนอาจคิดว่าอีกยาวไกล แต่ถ้าถึงวัยที่ทำงานไม่ได้ หรือวัยเกษียณ เราจะมีเงินไว้ใช้จ่ายได้อย่างไร? เคยคิดที่จะวางแผนการเงิน

เพื่อวัยเกษียณหรือไม่? การออมเพื่อวัยเกษียณควรเริ่มเมื่อใด? นี่คือนสิ่งที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ แสดงให้เห็นว่าเห็นความสำคัญและมีมุมมองที่ดีที่ควรส่งเสริมให้เกิดการเตรียมพร้อมวางแผนการเงินก่อนเกษียณ เพื่อวัยเกษียณ เพราะฉะนั้น หากไม่เตรียมพร้อมที่จะออมเสียแต่วันนี้อาจจะทำให้ลำบากได้ในอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากไม่มีลูกหลานมาดูแล หรือออกค่าใช้จ่ายให้ ยิ่งต้องให้ความสำคัญกับการออมเงินเพื่อใช้ในวัยเกษียณให้มากขึ้น นอกจากการออมแล้ว ต้องศึกษาถึงทางเลือกต่างๆ ที่จะทำเงินในวัยเกษียณด้วย

สรุปกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ Focus group ทุกท่านมีมุมมองและแนวคิดที่ดี เห็นด้วยเหมือนกับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ In-depth interview ในการเตรียมพร้อมวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ และควรเริ่มวางแผนตั้งแต่เริ่มทำงาน จะได้มีเวลาในการเตรียมพร้อมเพื่อการเกษียณอย่างมีความสุข และมีความคิดเห็นเหมือนกันในเรื่องของการส่งเสริม สนับสนุนจากรัฐบาล และเรื่องของการสื่อสาร ให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ต่างๆ รวมไปถึงการจัดอบรม สัมมนา ที่เกี่ยวข้องกับการเงินและการลงทุน

สำหรับวิธีการวางแผนการเงิน การออมเงินที่คิดว่าดี และเหมาะสม กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีวิธีการเหมือนกัน 3 แบบ เช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ In-depth interview คือ

1. ฝากเงิน ออมทรัพย์ ฝากประจำ เพราะ เป็นช่องทางแรกที่คุ้นเคยมาตั้งแต่รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย โดยเฉพาะการฝากเงินกับธนาคารพาณิชย์ ถือเป็นการลงทุนอย่างหนึ่ง เพราะ เป็นการลงทุนที่มีสภาพคล่องเพราะสามารถถอนเงินออกมาใช้เมื่อใดก็ได้
2. กองทุนรวม ตราสารหนี้ ตราสารทุน ที่ความเสี่ยงไม่สูงรับได้ทั้งความเสี่ยงและผลตอบแทน คำนึงถึงเงินต้นที่ลงทุน เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการลงทุน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุไม่มีเวลาติดตามภาวะตลาดข้อมูลข่าวสารเพื่อใช้ในการลงทุน หรือไม่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเรื่องการเล่นหุ้น จึงเลือกลงทุนและออมเงินกับกองทุนรวม เพราะมีผู้บริหารกองทุนที่เป็นมืออาชีพดูแล
3. อสังหาริมทรัพย์ เพราะ ระยะเวลาเป็นสินทรัพย์ที่มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น และสร้างผลตอบแทนได้สูง

สรุป กลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุเลือกวิธีการออมโดยการฝากเงิน กองทุนรวม และอสังหาริมทรัพย์ มีวิธีการ 2 แบบ ที่เหมือนกับกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ In-depth interview คือ การฝากเงินและกองทุนรวม โดยแต่ละคน ก็จะเหมาะกับการออม การลงทุนที่แตกต่างกันบนพื้นฐานของความเสี่ยงที่ตนเองรับได้กับผลตอบแทนที่ได้รับเช่นเดียวกัน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย การนำไปใช้และข้อเสนอแนะ

ในส่วนของบทที่ 5 สรุปผลการวิจัย การนำไปใช้ และข้อเสนอแนะ หลังจากผู้วิจัยสังเคราะห์ผลการสัมภาษณ์และผลการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อสรุปผลการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อเสนอแนะ แบ่งเป็นข้อเสนอแนะเชิงสังคม และข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป เพื่อให้ผู้ที่สนใจสามารถนำไปแก้ไขข้อบกพร่อง พัฒนา ต่อยอดให้เกิดประโยชน์ต่อไป

5.1 สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่องพฤติกรรมและทัศนคติของผู้สูงอายุที่มีต่อการเลือกสินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุนของสถาบันการเงินในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความหมายและพฤติกรรมผู้บริโภค ทัศนคติ แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุและการวางแผนการเงิน การออมเพื่อวัยเกษียณ เพื่อให้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. พฤติกรรมของผู้สูงอายุที่มีการวางแผนด้านการเงิน การลงทุน เป็นอย่างไร
2. แนวคิด/ทัศนคติของผู้สูงอายุที่มีต่อการวางแผนการเงิน การออม การลงทุนเพื่อวัยเกษียณ เป็นอย่างไร
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุนของสถาบันการเงินของผู้สูงอายุประกอบด้วยปัจจัยใดบ้าง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าเกี่ยวกับคำสำคัญ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดพฤติกรรมผู้บริโภค ทัศนคติ แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนการเงิน การออมเพื่อวัยเกษียณรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับงานวิจัยต่อไป

งานวิจัยเรื่องงานวิจัยเรื่องพฤติกรรมและทัศนคติของผู้สูงอายุที่มีต่อการเลือกสินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุนของสถาบันการเงิน ในเขตกรุงเทพมหานคร ในเขตกรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการคัดกรองข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิต่างๆ เพื่อหาความหมาย แนวคิด ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมผู้บริโภค ทัศนคติ

สินค้าและบริการด้านการออม การลงทุนของสถาบันการเงิน โดยเริ่มต้นการศึกษาความหมาย แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและทัศนคติของผู้สูงอายุที่มีต่อการเลือกสินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุน จากนั้นผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม โดยศึกษาจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิเป็นหลัก ได้แก่ หนังสือทางวิชาการ บทความ ข่าวสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสินค้าและบริการ รวมถึงการจัดสรรสินทรัพย์ เพื่อการวางแผนการเงิน การออมและการลงทุนที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ผู้วิจัยเริ่มต้นศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือทางวิชาการ บทความ ข่าวสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รายการโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการทบทวนวรรณกรรม ความเป็นมาของปัญหาเพื่อเริ่มต้นงานวิจัย รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลจากผู้ที่มิประสบความสำเร็จจริงมาสรุปเป็นผลวิจัย และนำมาวิเคราะห์เพื่อหาประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยทำการเรียบเรียงเนื้อหาที่ผู้วิจัยตีความว่ามีความเหมือนกัน ใกล้เคียงกัน หรือสอดคล้องกันเข้าไว้ด้วยกัน ต่อมานำข้อมูลย่อยต่าง ๆ มาสรุปและจัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ของกลุ่มคำ หรือเนื้อหาที่สำคัญ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน ตามการตีความของผู้วิจัย เพื่อสังเคราะห์ให้เกิดเป็นแนวทางเพื่อนำไปปฏิบัติผู้พฤติกรรมกรรมการบริโภคนสินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุนของผู้สูงอายุต่อไป

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้สูงอายุที่มีการวางแผนการเงิน การลงทุนเพื่อวัยเกษียณ จำนวน 4 ราย ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการเลือกสินค้าและบริการการเงิน การลงทุน ทัศนคติและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสินค้าและบริการการเงิน การลงทุนของสถาบันการเงิน ซึ่งสามารถสรุปผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 3 ประเด็นหลักได้แก่

1. พฤติกรรมการออมเงิน การวางแผนการเงิน การลงทุนของผู้สูงอายุ
2. แนวคิด/ทัศนคติที่มีต่อการวางแผนการเงิน การลงทุนเพื่อวัยเกษียณของผู้สูงอายุ
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุนของผู้สูงอายุ

5.1.1. พฤติกรรมผู้สูงอายุที่มีต่อการวางแผนการเงิน การออม การลงทุน

ผู้สูงอายุทุกท่านมีพฤติกรรมเหมือนกัน คือ มีการเตรียมความพร้อมออมเงินเพื่อวัยเกษียณ เนื่องจากให้ความสำคัญในด้านการเตรียมความพร้อมออมเพื่อวัยเกษียณ มากกว่าการวางแผนการเงิน ลงทุนหลังเกษียณแล้ว ด้วยเหตุผลที่ว่ากลัวไม่เพียงพอกับการค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพในอนาคตหากมีชีวิตยืนยาวขึ้น ส่วนใหญ่เริ่มวางแผนการเงินเมื่ออายุประมาณ 45 ปีขึ้นไป

พฤติกรรมกรรมการออมของผู้สูงอายุส่วนใหญ่พบว่า มีรูปแบบการออมในรูปแบบสินทรัพย์ถาวรเป็นที่ดิน การออมในรูปแบบสินทรัพย์ทางการเงิน เงินฝากกับสถาบันการเงินต่างๆ ประกันชีวิต ซื้อมูลค่าออมสิน พันธบัตรรัฐบาล ลงทุนในกองทุนรวม เหตุผลในการออม คือ เพื่อไว้ใช้จ่ายในการเลี้ยงชีพ

ผู้สูงอายุบางท่านให้ข้อสังเกตที่น่าคิดเป็นอย่างยิ่ง ว่าตัวเลขของวัยสูงอายุนั้นเพิ่มขึ้นสูงมาก ถ้าเราลองสวมบทบาทเป็นรัฐบาลหรือหน่วยงานกลางเราคงต้องเริ่มตระหนักแล้วว่าในอนาคตของประเทศไทยนั้นกำลังจะกลายเป็นสังคมของผู้สูงอายุ มาตรการหรือสวัสดิการของผู้สูงอายุน่าจะต้องมีออกมามากขึ้นและนั่นก็อาจจะส่งผลกระทบต่อค่าใช้จ่ายของรัฐบาลในอนาคต ดังนั้นในอนาคตผู้สูงอายุมีแนวโน้มที่จะต้องพึ่งพาตนเองมากขึ้น คงจะยากที่จะคิดมาพึ่งพาบุตรหลานแต่เพียงอย่างเดียว ถ้าเป็นผู้สูงอายุที่ไม่มีเงินเก็บ ไม่มีการวางแผน การเงิน การออมที่ดี ไม่มีการเตรียมความพร้อมก่อนก้าวเข้าสู่วัยเกษียณ หรือวัยผู้สูงอายุ บุตรหลานก็จะมีจำนวนน้อยลงไปด้วยไม่มีใครอยากเข้ามาหา มาดูแล แต่ในทางกลับกัน หากเราเป็นผู้สูงอายุที่มีทรัพย์สินเงินทองมากพอ ก็จะมีลูกหลานญาติห่าง ๆ อีกมากมายที่พร้อมจะสวมรอยเป็นบุตรหลานมากคอยดูแลเรามากขึ้น ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ผู้สูงอายุมีพฤติกรรมต่อการออม การวางแผนการเงิน การลงทุนที่เหมือนกัน

ทั้งนี้ ผู้สูงอายุให้ความเห็นว่าด้านพฤติกรรมกรรมการออม การวางแผนการเงิน การลงทุนยังเป็นการฝากเงินออมทรัพย์ ฝากประจำ ประกันชีวิต มีกองทุนรวม มีหุ้นบ้างแต่ก็ยังไม่สามารถเพิ่มผลตอบแทนให้ได้มากขึ้น เนื่องจากไม่มีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการวางแผนการเงิน การจัดการการเงิน การลงทุน เท่าที่ควร และมีความต้องการการส่งเสริมการเตรียมความพร้อมในการออมและการลงทุน จากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้สามารถมีความรู้และนำไปวางแผนการเงินและการลงทุนที่ช่วยเพิ่มผลตอบแทนได้มากขึ้นต่อไป

5.1.2. แนวคิด/ทัศนคติที่มีต่อการวางแผนการเงิน การลงทุนเพื่อวัยเกษียณของผู้สูงอายุ

ผู้สูงอายุทุกท่านให้ความสำคัญกับการวางแผนการเงิน การลงทุนเพื่อวัยเกษียณของผู้สูงอายุ เพราะมีความคิดเห็นว่าเป็นเรื่องจำเป็นและมีประโยชน์อย่างมากในการดำรงชีวิต ไม่เพียงแต่ผู้สูงอายุเท่านั้น ควรมีการเตรียมพร้อมด้านการเงิน ออมเงินก่อนเข้าสู่วัยเกษียณ เพื่อก้าวเข้าสู่วัยเกษียณ คู่วัยผู้สูงอายุอย่างมีความสุขและมีความมั่งคั่ง

ผู้สูงอายุบางท่านยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่าด้วยรายได้ที่ลดลงและคงที่ แต่รายจ่ายไม่คงที่มีแต่จะเพิ่มขึ้นในเรื่องของค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพ ค่ารักษาพยาบาล หากไม่มีการเตรียมการที่ดีในเรื่อง

การเงิน ไม่มีการต่อยอดเงินออม คือขาดการลงทุนต่อเพื่อเพิ่มผลตอบแทนจากเงินออม ข่อมประสบปัญหาด้านการเงินอย่างแน่นอน เพราะค่าครองชีพมีแต่จะสูงขึ้น

สิ่งสำคัญ คือ ความรู้ความเข้าใจในสินค้าและบริการด้านการเงินและการลงทุนที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ ยังไม่มากพอ ยังต้องการการสนับสนุน ส่งเสริม จัดสัมมนา อบรมให้ความรู้ ข้อมูลทางการเงิน การลงทุน ที่เป็นประโยชน์จากสถาบันการเงินต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ไม่เฉพาะผู้สูงอายุ แต่อยากให้มีการปลูกฝัง สร้างวินัยทางการออม เตรียมพร้อม ตั้งแต่วัยเรียน และวางแผนการเงินตั้งแต่วัยเริ่มทำงานอายุ 25 ปี ขึ้นไป จะเป็นประโยชน์ต่อประชากรไทยอย่างยิ่ง

5.1.3. ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกสินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุนของผู้สูงอายุ

แยกเป็นปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังนี้

ปัจจัยภายใน

1. ด้านร่างกาย คนกลุ่มนี้เป็นผู้สูงอายุที่ยังมีความรู้ความสามารถสูง ตั้งสมประสงค์ไว้มากอีกทั้งยังมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง บางท่านยังสามารถทำงานได้ โดยเป็นเจ้าของธุรกิจและเป็นทีปรึกษาบริษัทเอกชนหลายแห่ง ถึงแม้อายุจะเข้าวัยเกษียณแล้ว ด้านร่างกายถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการตัดสินใจเลือกสินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุนของแต่ละสถาบันการเงินเพราะ ยังมีความสามารถในการรับรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และมีความสามารถในการใช้วิจารณญาณ ไตร่ตรอง และตัดสินใจเลือกบริการด้านการเงิน การลงทุนจากสถาบันการเงินที่มีอยู่มากมายในปัจจุบัน

ผู้สูงอายุบางท่านมีความสามารถในการคิดและตัดสินใจ รวมถึงการค้นหาข้อมูลต่างๆ ในเรื่องการเงิน การลงทุน ตลอดจนไม่ได้อยู่ในวัยที่จะแสวงหาข้อมูลเองแล้ว ดังนั้นจึงมักจะรับฟังความเห็นของผู้อื่น เช่น เจ้าหน้าที่ธนาคาร นักวางแผนการเงิน นักวิเคราะห์หุ้น ในเรื่องที่ไม่ถนัด หรือไม่มีความรู้โดยตรง หรือโดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกในครอบครัว เช่น ภรรยาหรือสามี หรือลูกหลาน ซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับผู้สูงอายุมากที่สุด

2. ด้านจิตใจ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะยอมรับความเสี่ยงในการลงทุนได้น้อย หรือไม่ได้เลย เป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญของผู้สูงอายุ ทำให้บางครั้งขาดโอกาสในการรับผลตอบแทนที่ดีในการลงทุนไป

3. ด้านรายได้ รายได้ส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน มีผลต่อการเลือกสินค้าและบริการ พฤติกรรมการออมต่างกัน คือ ถ้ามีรายได้มากจะมีการวางแผนการเงิน และมีการออม การลงทุนใน

สินทรัพย์ต่างๆ มาก และมีการลงทุนอย่างสม่ำเสมอประกอบกับมีวินัยในการใช้จ่ายเงินที่ดี เพื่อให้เงินออมเพิ่มพูน ได้รับผลตอบแทนสม่ำเสมอ

ปัจจัยภายนอก

1. ความน่าเชื่อถือของสถาบันการเงิน ผู้สูงอายุให้ข้อมูลว่า ประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการเลือกสินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุน คือ ความน่าเชื่อถือของสถาบันการเงิน เช่น เปิดบริการมานาน ประสบการณ์ยาวนาน มั่นคง ผลประกอบการดี ได้รับรางวัลเป็นเครื่องยืนยัน จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและมั่นใจในการเลือกใช้บริการ ประเด็นสำคัญที่ผู้สูงอายุเหล่านี้นึกถึงเป็นอันดับแรกจึงเป็นเรื่องความน่าเชื่อถือ

2. สินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุน ตรงกับความต้องการของผู้สูงอายุ คือ อยู่บนความเสี่ยงที่รับได้ ด้วยผลตอบแทนที่พึงพอใจ เหมาะสมในการลงทุนของผู้สูงอายุ ที่เน้นผลตอบแทนสม่ำเสมอ คู่ครองเงินต้น เงินลงทุนไม่หาย ดังนั้น ตัวสินค้าและบริการ จึงเป็นประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกสินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุน

3. การเปิดรับข่าวสารด้านการออม การลงทุน เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุน เนื่องจาก เมื่อผู้สูงอายุได้รับรู้ข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ เพิ่มขึ้นก็จะเป็นที่จดจำ และเกิดความสนใจ ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และปฏิบัติตามนำไปสู่การซื้อสินค้าและบริการได้

4. แรงผลักดันจากสังคม ประเด็นที่สามที่ส่งผลต่อการเลือกสินค้าและบริการ คือ แรงผลักดันทางสังคมจากกลุ่มเพื่อนในวัยเดียวกัน ที่มีการวางแผนการเงิน การลงทุน และเกิดผลตอบแทนเป็นที่พอใจ จึงมีการแนะนำ ชักชวนต่อ นำไปสู่การตัดสินใจเลือกสินค้าและบริการได้โดยง่าย

5. รูปแบบการให้บริการของสถาบันการเงิน ประเด็นที่สี่ที่ส่งผลต่อการเลือกสินค้าและบริการ คือ รูปแบบการให้บริการของสถาบันการเงิน ต้องมีรูปแบบที่สะดวก เข้าใจง่าย ชัดเจน เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ตนเองอายุมากแล้ว ทำความ เข้าใจ รับรู้อะไรที่ทันสมัยได้ช้า จึงต้องการรูปแบบการให้บริการที่สะดวก ง่าย ไม่ยุ่งยาก ชัดเจน เข้าใจ เพื่อให้ผู้ใช้บริการสามารถใช้บริการหรือทำธุรกรรมได้เอง ในกรณีที่มาทำธุรกรรมเพียงคนเดียว

5.2 การนำผลการวิจัยไปใช้

การนำเสนอการวิเคราะห์พฤติกรรมผู้สูงอายุ ทักษะคิด ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกสินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุน ทางผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) รวมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้สูงอายุทั้งเพศชายและเพศหญิงที่มีประสบการณ์ในการวางแผนการเงิน การออม การลงทุนจากสถาบันการเงินต่างๆ จำนวน 8 คน เพื่อสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรม แนวคิด/ทัศนคติที่มีต่อการเลือกสินค้าและบริการด้านการวางแผนการเงิน การลงทุน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การนำผลการวิจัยในประเด็นของพฤติกรรม แนวคิด/ทัศนคติและปัจจัยที่ส่งผลต่อการเลือกสินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุนของผู้สูงอายุไปปรับใช้กับสถาบันการเงิน ดังนี้

1. สถาบันการเงินที่มีสินค้าและบริการด้านการเงิน การลงทุน

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการวางแผนการเงิน การเตรียมพร้อมออมเงินเพื่อวัยเกษียณ ดังนั้น สถาบันการเงินต่างๆ อาจต้องมีการปรับปรุงรูปแบบผลิตภัณฑ์การเงินและบริการเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่มีอยู่ ให้ตรงกับผู้บริโภคกลุ่มผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มมากขึ้น โดยเน้นผลิตภัณฑ์ทางการเงิน การลงทุนที่ให้ผลตอบแทนที่สม่ำเสมอ คุ้มครองเงินต้น เพื่อให้ผู้สูงอายุมีรายได้จากการออม การลงทุน และให้ความสำคัญในเรื่องของข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ ความเข้าใจในการลงทุนที่ถูกต้องแก่ผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความเชื่อมั่น ไว้วางใจ ในการวางแผนการเงิน การลงทุนกับสถาบันการเงินที่ผู้สูงอายุได้เลือกใช้บริการ

สำหรับการวางแผนการเงิน สถาบันการเงินควรมีบริการที่ปรึกษาทางการเงิน มีการออกรูปแบบการวางแผนการเงิน การจัดสินทรัพย์ทางการเงิน และผลิตภัณฑ์การเงินที่ตรงกับไลฟ์สไตล์ (Life Style) ของผู้บริโภคในทุกช่วงอายุ เพื่อเป็นการเตรียมพร้อม การวางแผนการเงินก่อนเกษียณอายุ เพราะการวางแผนการเงินหากไม่เริ่มวางแผนตอนที่ยังมีความสามารถในการสร้างรายได้ ไปวางแผนตอนใกล้จะเกษียณ ก็อาจจะไม่ทันเวลา เนื่องจากระยะเวลาในการสร้างรายได้น้อยลง

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

จากข้อมูลที่ได้จากการประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการวางแผนการเงิน และการเตรียมพร้อมการออมเพื่อวัยเกษียณ เพราะเรื่องเงินเป็นเรื่องจำเป็น และมีความสำคัญในการดำรงชีวิตสำหรับคนทุกเพศ ทุกวัย โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ควรเริ่มมีการส่งเสริม สนับสนุน การวางแผนการเงิน การลงทุน ตั้งแต่บุคคลวัยทำงาน เพราะ บุคคลวัยทำงานน่าจะเป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับสถาบันการเงิน และธนาคารพาณิชย์ คือ บุคคลวัยทำงาน จะมีรายได้สูง มีช่องทางและมีกำลังในการสร้างรายได้ รวมถึงระยะเวลาที่มาก หากมีการศึกษาที่สูง ก็จะมีรายได้สูงขึ้นด้วย นอกจากนี้ยังช่วยให้คนกลุ่มนี้สามารถเข้าใจระบบ และประโยชน์ของการออมเงิน การวางแผนการเงินได้มากขึ้นด้วย หากมีการนำเสนอรูปแบบการวางแผนการเงิน การลงทุนที่น่าสนใจ และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มในอนาคตได้ เพราะกลุ่มคนวัยทำงานก็จะกลายเป็นผู้สูงอายุในอนาคต นอกจากนี้บุคคลวัยทำงานกลุ่มนี้อาจจะมีแนวโน้มที่จะฝากเงินไว้กับสถาบันทางการเงินที่มากขึ้น รวมถึงทางสถาบันการเงินควรมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ทางการเงินให้เหมาะสมกับบุคคลแต่ละช่วงอายุ แต่ละระดับการศึกษาด้วย เพื่อที่จะส่งเสริมให้แต่ละช่วงอายุ และบุคคลกลุ่มอื่นได้สนใจหันมาวางแผนการออมเงิน และลงทุนกันเพิ่มขึ้นอีกด้วย

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งนี้มีการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้สูงอายุในวัย 60 ปีขึ้นไป ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความสำคัญกับการวางแผนการเงิน การลงทุน และการออมเพื่อวัยเกษียณ ดังนั้น เพื่อให้ผลการวิจัยสามารถนำมาเปรียบเทียบได้กับกลุ่มตัวอย่างในวัยอื่น ๆ จึงควรมีการเพิ่มเติมกลุ่มตัวอย่างโดยศึกษากลุ่มตัวอย่างในวัยเริ่มทำงานและวัยกลางคนเพิ่มเติมด้วย

2.2 ควรมีการแยกประเด็นเกี่ยวกับการวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณ และการเตรียมความพร้อม ออมเพื่อวัยเกษียณ จะช่วยให้ผลวิจัยที่ออกมาเป็นไปในทิศทางเดียวกันมากขึ้น และสามารถเป็นข้อมูลให้สถาบันการเงินนำไปประยุกต์ใช้ได้ดียิ่งขึ้น

2.3 ควรสนับสนุนให้ผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกับภาคเอกชนดำเนินการวิจัยการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุ

2.4 ควรส่งเสริมให้หน่วยงานที่ต้องการเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่วัยผู้สูงอายุของบุคลากรและกลุ่มเป้าหมายมีการจัดกิจกรรมสัมมนา ให้ความรู้ในเรื่องการวางแผนการเงิน การลงทุน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และเตรียมความพร้อมเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ

บรรณานุกรม

กระทรวงการคลัง (2546) “การออม การลงทุน และการประเมินระบบความปลอดภัยทางสังคมของประเทศไทย” สำนักนโยบายการออมและการลงทุน สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง และสถาบันวิจัยนโยบายเศรษฐกิจการคลัง อ้างอิงจาก

“<http://www.fpo.go.th/fseg/Source/Research/R0/Document.pdf>”

คณะกรรมการการคลัง การธนาคารและสถาบันการเงิน วุฒิสภา (2540) “มาตรการและแนวทางในการบริหารเงินออมและเงินลงทุนระยะยาว” กรุงเทพมหานคร: กองกรรมการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา

หลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย

มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (2551) “รายงานฉบับสมบูรณ์ การขยายกำหนดเกษียณอายุและการออมสำหรับวัยเกษียณอายุ โครงการสร้างและขยายโอกาสในการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมขั้นพื้นฐานสำหรับผู้สูงอายุ” กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย

สมจินต์ ศรีไพศาล (2549) “การบริหารพอร์ตการลงทุน” สถาบันพัฒนาความรู้ตลาดทุน ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ปรัชญ์ ปราบปรปักษ์ (2546) “ทฤษฎีการบริโภค-การออม การลงทุน และทฤษฎีความต้องการถือเงิน” ใน เอกสารการสอนชุดวิชาเศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ ฉบับปรับปรุง หน่วยที่ 11 นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

นวพร เรืองสกุล (2546) “ออมก่อนรวยกว่า” กรุงเทพมหานคร: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

คำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มผู้สูงอายุ ในงานการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการ ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา สินค้าและบริการประเภทการเงินการลงทุน”

- 1) ท่านมีมุมมอง แนวคิด ในการเตรียมพร้อมวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณอย่างไร
- 2) ท่านคิดว่าวิธีการวางแผนทางการเงิน การออมเงิน วิธีไหนที่ท่านคิดว่าดีและเหมาะสมกับท่านและท่านเลือกใช้เพราะอะไร

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้สูงอายุ ในงานการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการ ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา สินค้าและบริการประเภทการเงินการลงทุน” เมื่อวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2556

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 คุณชัยพนธ์ โอสถานน อายุ 65 ปี เกษียณแล้ว

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 คุณวินัส ชัมรัมย์ อายุ 65 ปี ธุรกิจส่วนตัว

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 คุณวิชัย หวังปรีชาชาญ อายุ 62 ปี ธุรกิจส่วนตัว

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 คุณจำเริญ อายุ 80 ปี ธุรกิจส่วนตัว

ภาคผนวก ค

แบบคำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

คำถามที่ใช้ในการสนทนากลุ่มผู้สูงอายุ ในงานการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการ ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา สินค้าและบริการประเภทการเงินการลงทุน”

- 1) ท่านมีมุมมอง แนวคิด ในการเตรียมพร้อมวางแผนการเงินเพื่อวัยเกษียณอย่างไร
- 2) ท่านคิดว่าวิธีการวางแผนทางการเงิน การออมเงิน วิธีไหนที่ท่านคิดว่าดีและเหมาะสมกับท่านและท่านเลือกใช้เพราะอะไร

ภาคผนวก ง

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

รายชื่อผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มผู้สูงอายุ ในงานการศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมการบริโภคสินค้าและบริการ ของผู้สูงอายุในกรุงเทพมหานคร กรณีศึกษา สินค้าและบริการประเภทการเงินการลงทุน” เมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2556 ณ บลจ. กรุงศรี จำกัด เวลา 18.00 – 20.00 น.

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 1 คุณกิตติชัย เป็นผู้เกษียณอายุแล้ว

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 2 คุณพิบูล ตัวแทนชาย

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 3 คุณรสสุคน ตัวแทนชาย

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 4 คุณศรีสุวรรณ ประกอบธุรกิจส่วนตัว

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 5 คุณธีรเวช เจ้าของธุรกิจ

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 6 คุณชิตวิวัฒน์ ผู้จัดการบริษัทเอกชน

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 7 พรรณีพา แม่บ้าน

ผู้ให้ข้อมูลคนที่ 8 ภาสัน เจ้าของกิจการ